

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์ มาเป็นกรอบในการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลต่อไป

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๓ แนวคิดในการขับเคลื่อนแผนชุมชน
- ๒.๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๖ ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง
อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์
- ๒.๗ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิด

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

๒.๑.๒ ความหมายของประสิทธิผล

ประสิทธิผลปัจจุบันมีการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพ (Effectiveness) กันอย่างแพร่หลาย และมีการนิยามความหมายแตกต่างกัน โดยมีการใช้หลักเกณฑ์มาประกอบกัน มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามต่างๆ ประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในงานตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน มีความเกี่ยวข้องกับผลงานที่องค์การพึงประสงค์ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษามากมายหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

นักวิชาการต่างประเทศ ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การในแง่ของตำแหน่ง การต่อรอง ขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมี ค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจาก สภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือการประเมินความสามารถขององค์การในฐานะที่เป็นระบบการได้มา ซึ่งทรัพยากร^๑ และนักวิชาการชาวไทย กล่าวว่า ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง การ ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Effectiveness is to do right things) หรือ ความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จุดสำคัญของประสิทธิผลอยู่ที่ ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ถูกคาดหวังตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้และผลผลิตจริงที่มีขึ้น^๒ และมีผู้ กล่าวเสริมว่า ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง แนวทางหรือวิธีการกระบวนการหรือตัววัดนั้น สามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่าสามารถ บรรลุความต้องการได้ดีเพียงใดด้วยการใช้แนวทางที่เลือกการนำไปปฏิบัติ^๓

นักวิชาการต่างประเทศ กล่าวว่า ประสิทธิผลเป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินนโยบาย สาธารณะ นโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิผลก็คือนโยบายที่สามารถบรรลุผลลัพธ์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ กำหนดไว้ในระดับสูง ดังนั้น ประสิทธิผล จึงหมายถึง ระดับการบรรลุผลลัพธ์ของนโยบายที่คาดหวังไว้ นั้นเอง^๔ และมีผู้กล่าวเสริมว่า การที่องค์กรจะมีประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องทำการจัดวางองค์การ ใหม่ โดยพิจารณาถึงประเด็นที่สำคัญ คือ ทิศทางของกลยุทธ์หรือจุดมุ่งเน้นขององค์การ วิสัยทัศน์ ค่านิยม ความเป็นผู้นำ การเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้ากระบวนการภายในขององค์การ และ มาตรการตรวจสอบความก้าวหน้าในการบรรลุถึงสิ่งที่ต้องการปรารถนา^๕

นักวิชาการชาวไทย ให้ความหมายว่า องค์การจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตรงตามบทบาทที่องค์กรได้ ให้ความหมายในเชิงอธิบายว่า ประสิทธิผลขององค์การในแนวคิดเดิม จะเน้นในเรื่องของการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานจึงเน้นในเรื่องความชำนาญเฉพาะทาง ก่อให้เกิดการขาดประสานงาน ต่อมาแนวคิดนี้เปลี่ยนไปเป็นการเน้นความร่วมมือ โดยมีเป้าหมาย หลักอยู่ที่ความพยายามให้งานบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งได้สังเคราะห์ผลงานของ แคพซ์และคาน์ว่า ประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ประสิทธิภาพและการรักษาภาพ

^๑ Yuchman, E. and Seashor;S.E. "A System Resource Approach to Organizational Effectiveness", **Administrative Science Quarterly**, (Vol. 32, Dec, 1967), Reprinted in Gobson, et.al,op.cit., (1967), p. 154.

^๒ วรวิทย์ พุกษากุลนันท์. **ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness)**. พ.ศ. ๒๕๕๐ หน้า ๑.

^๓ วชิรินทร์ ขวัญพะงุ่น, **ความหมายของประสิทธิภาพและประสิทธิผล**, กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น. พ.ศ.๒๕๕๐ หน้า ๑

^๔ Dunn, William N.. **Public Policy Analysis : An Introduction**. 2 nd. ed. Englewood Cliffs ,New Jersey : Prentice – Hall. (1994), p 56

^๕ Hall, M, J. **Aligning the organization to increase performance results**. The Public Manager., (2002),, p. 37

ขององค์การเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของประสิทธิผล แนวคิดนี้สอดคล้องเช่นเดียวกับที่ลองจินตนาการ และคณะ^๖

จากความหมายของนักวิชาการทั้งหมดที่ได้กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การในแง่ของตำแหน่งการต่อรอง ขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม หรือการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Effectiveness is to do right things) หรือความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จุดสำคัญของประสิทธิผลอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ถูกคาดหวังตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้และผลผลิตจริงที่มีขึ้น

ตารางที่ ๒.๑ นิยาม หรือความหมายของประสิทธิผล

นักวิชาการ	ความหมายของประสิทธิผล
Yuchman, E. and Seashor;S.E. (1967., p. 154).	๑. ความสามารถขององค์การในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือความสามารถในการได้มาซึ่ง ๒. ทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งก็คือการประเมินความสามารถของ องค์การในฐานะที่เป็นระบบการได้มาซึ่ง ทรัพยากร
วรัท พงกษากุลนันท์. (พ.ศ.๒๕๕๐ ,หน้า ๑).	๑. ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การ ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ (Effectiveness is to do right things) ๒. ความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ จุดสำคัญของประสิทธิผล อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ถูกคาดหวัง ตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้และผลผลิตจริงที่มีขึ้น

^๖ เฉียบ ไทยยิ่ง. “ประสิทธิภาพขององค์การระบบเปิด : กรณีศึกษาการบริหารของคณะผู้บริหารระดับ
อธิการบดี และรองอธิการบดี สถาบันราชภัฏ”. *ปริญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, พ.ศ.๒๕๔๙., หน้า๒๖

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ	ความหมายของประสิทธิผล
วัชริน ขวัญพะงุ่น. (พ.ศ.๒๕๕๐ ,หน้า ๑).	๑.ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงแนวทางหรือวิธีการกระบวนการหรือตัววัดนั้นสามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด ๒.การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่าสามารถบรรลุความต้องการได้ดีเพียงใดด้วยการใช้แนวทางที่เลือกการนำไปปฏิบัติ
Dunn, William N. . (1994)	๑.ประสิทธิผลเป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะที่มี ๒.ประสิทธิผลก็คือนโยบายที่สามารถบรรลุผลลัพธ์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ในระดับสูง
Hall, M, J. (2002).	๑. การที่องค์การจะมีประสิทธิผลได้นั้นจำเป็นต้องหาการจัดวางองค์การใหม่ โดยพิจารณาถึงประเด็นที่สำคัญ คือ ทิศทางของกลยุทธ์หรือจุดมุ่งเน้นขององค์การ ๒.วิสัยทัศน์ค่านิยม ความเป็นผู้นำ การเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้ากระบวนการภายในขององค์การ
เฉียบ ไทยยิ่ง. (พ.ศ.๒๕๔๙, หน้า ๓๙-๔๒)	๑.องค์การจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติตรงตามบทบาทที่องค์การได้ และ ให้ความหมายในเชิงอธิบายว่า ๒.ประสิทธิผลองค์การในแนวคิดเดิมจะเน้นในเรื่องของการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน จึงเน้นในเรื่องความชำนาญเฉพาะทาง บรรลุผลสำเร็จ

๒.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

คำว่าประสิทธิผล (Effectiveness) “ ประสิทธิผล ” หมายถึง การ ปฏิบัติการที่ทำให้เกิดปริมาณและคุณภาพสูงสุด ทั้งนี้เพราะแต่ละกิจกรรมหรือกิจการจะมี วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ซึ่งการปฏิบัติการที่บรรลุถึงวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ก็คือการปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลนั่นเอง มีนักวิชาการหลายท่านเสนอไว้ดังนี้

นักวิชาการ ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสมาชิกเกิดความพอใจในงานและองค์การโดยส่วนรวม สามารถปรับตัวและพัฒนาเพื่อดำรงอยู่ต่อไปได้^๗ และนักวิชาการ ให้แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลไว้ว่า นอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย อันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่ว ไปแล้วการประเมินประสิทธิผลอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจงเมื่อถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทนหรือผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น ดังนั้น กิจกรรมขององค์การที่เป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานขององค์การว่ามีประสิทธิผลหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมต่อไปนี้คือ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิตความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ การปฏิบัติงานด้านเทคนิควิชาการ และด้านการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในองค์การ การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กับพฤติกรรมในองค์การและการตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและของกลุ่ม^๘

Kaplan and Norton ประสิทธิภาพขององค์การ (Organization effectiveness) กล่าวว่า หมายถึง ความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การของการบริหาร ท้องถิ่นก็จะต้องหันเหไปในทิศทางนั้น เพื่อให้เกิดการบริหารท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งการบริหารท้องถิ่นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านศีลธรรมและด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ซึ่งประกอบด้วยมุมมอง ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านให้บริการ การให้บริการ เป็นหน้าที่หลักสำคัญในการบริการงานในภาครัฐ โดยเฉพาะงานที่จะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีหน้าที่ในการส่งต่อการบริการ (Delivery Service) ให้แก่ผู้รับบริการ กล่าวคือ คุณค่าประการแรกของการบริการงานรัฐกิจทั้งหมดคือ การปฏิบัติงานด้วยการให้บริการที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจซึ่งมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equivalent Service) การให้บริการ

^๗ มัชฌิม สวรรณเรื่อง, “ประสิทธิผลของการนำนโยบายป้องกันปรามทุจริตเลือกตั้งของโครงการท.ม.ก.ไปปฏิบัติ กรณีวิจัยปฏิบัติการเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒.

^๘ จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, การบริหารและการพัฒนาองค์การ, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองค์การ (หน่วยที่ ๒), (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔๓.

อย่างรวดเร็วทันเวลา (Timely Service) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)

๒ .ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามารับบริการสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารงานราชการ โดยเกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผู้รับบริการเข้าไปใช้บริการในสถานบริการนั้น และประสบการณ์นั้นได้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้รับบริการมากน้อยเพียงใด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพการบริการ ดังนี้ รูปธรรม (Tangible) หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของการบริการที่ผู้รับบริการได้รับ ทำให้เขาสามารถคาดคะเนถึงคุณภาพของบริการดังกล่าวได้ ความไว้วางใจ (Reliability) หมายถึง ผู้รับบริการเล็งเห็นถึงความสม่ำเสมอ และความถูกต้องในการให้บริการ รวมทั้งประสิทธิภาพของพนักงานที่ให้บริการการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) หมายถึง ผู้ใช้บริการจะคำนึงถึงเวลาและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของผู้ให้บริการว่า ตรงจุดหรือดีกว่าตามที่ผู้รับบริการต้องการหรือไม่

๓ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ถนน สะพาน ทางเดินเท้า ชลประทาน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรคมนาคม ที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้บริการแก่ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจที่ต้องหาแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรองรับการเจริญเติบโตของชุมชนในอนาคตจึงต้องมีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมาช้านานบ่งบอกถึงความสำคัญของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือที่เรียกว่า “โครงสร้างพื้นฐาน” ของชุมชน วันนี้ถ้าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจความต้องการบริการสาธารณะของประชาชน หรือลองประมวลข้อมูลการร้องเรียน ข้อเรียกร้องของประชาชนเกี่ยวกับบริการสาธารณะ ก็จะพบว่าบริการสาธารณะที่ประชาชนต้องการให้สร้างหรือซ่อมบำรุงรักษาเร่งด่วนลำดับแรกๆยังคงเป็นเรื่องสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ถนน สะพาน ทางดิน ทางระบายน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า แสงสว่าง สวนสาธารณะ คูคลองส่งน้ำ เป็นต้น

๔. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ความสามารถของบุคลากรในระยะยาว ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนา บุคลากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์การเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ ของตนเองเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ดี และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์การในอนาคต ทั้งความรู้ และความสามารถ หรือพฤติกรรมของบุคลากร ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง กล่าวคือ ใน การทำงานหนึ่งๆ เราต้องรู้อะไร เมื่อมีความรู้หรือข้อมูลแล้วเราต้องรู้ว่าทำงานนั้นๆ อย่างไร และเราควรมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะอย่างไรจึงจะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรทราบว่า คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ดีในการทำ งานของบุคลากร ในองค์กร (Superior Performer)^๙

^๙ Robert, S. Kaplan; & David, P.Norton., **The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance.** Massachusetts: Harvard Business (1996).

นักวิชาการ ให้แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพองค์กร หมายถึงเป็นความสามารถในการปรับตัว เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและความสามารถในการบูรณาการเพื่อประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรเพื่อรวมพลังให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการปฏิบัติการกิจขององค์กรโดยมีตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดหลายด้าน ได้แก่ความสามารถในการปรับปรุงองค์กรและความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่^{๑๐} และมีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลเสริมไว้ว่า ประสิทธิภาพองค์กรสมรรถนะขององค์กรในการที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพ และเจริญเติบโตไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีหน้าที่อย่างไร การดำเนินงานก็จะดำเนินไปในทำนองเดียวกัน^{๑๑} และมีผู้กล่าวไว้ว่า ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิผลไว้ ๒ แนวทาง คือ

๑. การวัดประสิทธิผลจากกรอบของหน่วยงาน โดยเปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนงานเท่านั้น แต่ไม่ได้ก้าวล่วงไปถึงการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

๒. การวัดประสิทธิผลในแง่การตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการโดยพิจารณาในแง่เชิงปริมาณ คุณภาพ ความรวดเร็ว ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของผู้ที่หาหน้าที่ให้บริการด้วย^{๑๒}

สรุปประสิทธิภาพองค์กรสมรรถนะขององค์กรในการที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพ และเจริญเติบโต และประสิทธิภาพองค์กร (Organization effectiveness) ไว้ว่า หมายถึงความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้วการประเมินประสิทธิภาพอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลิตผลหรือบริการพื้นฐานขององค์กรหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์กร ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจงเมื่อถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทนหรือผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น

^{๑๐} บุญเรือง หมั่นทรัพย์, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนคาทอลิก”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

^{๑๑} รังษิยา อมาตยคง, “องค์ประกอบขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก”, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๒๗.

^{๑๒} เทพศักดิ์ บุญรัตพันธ์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของกำนันนโยบายการให้ บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร. *ดุสิตบัณฑิต การพัฒนาการบริหารดุสิตบัณฑิต*, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๔๒-๔๓

ตารางที่ ๒.๒ นิยาม หรือแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

นักวิชาการ	ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล
มัทฉาพ สุวรรณเรือง, (๒๕๔๖, หน้า ๕๒).	๑. ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมาย ๒. กำหนดไว้โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสมาชิกเกิดความพอใจในงานและองค์การ
จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, (๒๕๕๐, หน้า ๒๔๓).	๑. ประสิทธิภาพ นอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้ว ๒. การประเมินประสิทธิภาพอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ ความพร้อม
บุญเรือง หมั่นทรัพย์, (๒๕๔๘, หน้า ๔๒).	๑. ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงเป็นความสามารถในการปรับตัว เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและความสามารถในการบูรณาการ ๒. ประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การเพื่อรวมพลังให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการปฏิบัติภารกิจขององค์การโดยมีตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดหลายด้าน
รศ.ดร. รัตนเสริมพงศ์., (พ.ศ. ๒๕๕๑., หน้า ๖๒-๖๔)	การบริหารงานสาธารณะโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ ๒ ประการคือ ๑. การทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ๒. การทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองมีความมั่นคงปลอดภัย
รังษิยา อมาตยคง, (พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๒๗).	๑. ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงเป็นความสามารถในการปรับตัว เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและความสามารถในการบูรณาการ ๒. เพื่อประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การเพื่อรวมพลังให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการปฏิบัติภารกิจขององค์การโดยมีตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดหลายด้าน

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ	ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล
เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, (พ.ศ.๒๕๔๖, หน้า ๔๒-๔๓)	แนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิผลไว้ ๒ แนวทาง คือ ๑. การวัดประสิทธิผลจากกรอบของหน่วยงาน โดยเปรียบเทียบระหว่างผลการ ปฏิบัติ งานที่ เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนงานเท่านั้น แต่ไม่ได้ก้าวล่วงไปถึงการตอบสนองความ ต้องการของผู้รับบริการ ๒. การวัดประสิทธิผลในแง่การตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้รับบริการโดยพิจารณาในแง่ เชิงปริมาณ คุณภาพ ความรวดเร็ว ตลอดจนการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการด้วย

๒.๑.๓ การพัฒนาองค์การกับประสิทธิผล

การประเมินประสิทธิผลและองค์การเป็นเรื่องที่แยกไม่ออกและได้มีการศึกษามานานพอสมควร เพื่อเป็นการย้ำและให้น้ำหนักความสำคัญในการศึกษาเรื่องประสิทธิผลองค์การในปัจจุบัน ผู้วิจัยจะได้ทบทวนวรรณกรรมเหล่านี้เพิ่มเติมดังจะได้อธิบายต่อไป

นักวิชาการ กล่าวว่าแท้ที่จริงองค์การนั้นอาจอยู่รอดโดยที่ไม่มีประสิทธิผลเลยก็ได้ ความเห็นเช่นนี้สอดคล้องกับ ลิเคอร์ท ถึงกระนั้นก็ตามการให้ความหมายของคำว่า “ประสิทธิผล” ก็ยังไม่มีข้อตกลงหรือยอมรับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยังมีลักษณะกำกวมอยู่กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วมักถูกนิยามหรือให้ความสำคัญในความหมายของการบรรลุผลผลิตมากกว่าให้ความสำคัญปัจจัยนำเข้า^{๑๓} และนักวิชาการกล่าวเสริมว่าการบริหาร ที่ดีก็คือวิธีการทดสอบดูความสามารถในการจัดองค์การ การใช้ทรัพยากรที่หามาได้ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และรักษาระดับการปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลเอาไว้ให้ได้^{๑๔} นักวิชาการกล่าวเสริมว่า สิ่งสำคัญในที่นี้คือ คำว่า “ประสิทธิผล หรือ effectiveness” ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในแนวคิดเรื่องประสิทธิผลว่า คือตัวการที่จะเป็นเครื่องตัดสินขั้นสุดท้ายว่า การบริหารและองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด แต่คำว่าประสิทธิผลก็มีความหมายแตกต่างกันออกไปในหมู่นักวิชาการต่างสาขากัน ดังได้กล่าวมาบ้างแล้วเช่น นักเศรษฐศาสตร์จะให้ความสำคัญเรื่องประสิทธิผลองค์การในแง่ของผลกำไร หรือผลประโยชน์จากการลงทุน (ซึ่งมองจากผลผลิต) ในขณะที่นักสังคมศาสตร์ มองในแง่คุณภาพชีวิตของการทำงาน

^{๑๓} กิตติพงศ์ ขลิบแย้ม.การศึกษาการให้บริการของสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร : ศึกษากรณีสำนักงานเขตจตุจักร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. พ.ศ. ๒๕๔๙. หน้า ๔๓

^{๑๔} Shelly, M. W. Responding to Social. Pennsylvania : Cowden Hutchison Press Inc., (1975)., p.72.

เช่นเดียวกับนักพัฒนาประเทศมองเห็นว่าความสำเร็จของการพัฒนาประเทศคือ “คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน” นักการศึกษาที่มีเกณฑ์วัดประสิทธิผลของการศึกษา ๒ เกณฑ์คือ เกณฑ์ที่หนึ่ง วัดจากจำนวนนักเรียนที่จบประโยคสูงสุด และเกณฑ์ที่สองวัดจากความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ดังจะเห็นจากงานวิจัยประเมินผลการศึกษาหลายชิ้น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๑๕}

นักวิชาการต่างประเทศ จึงเสนอว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการพยายามสร้างแนวทางการประเมินประสิทธิผล คือการใช้แนวคิดพื้นฐานเรื่องทฤษฎีระบบเข้ามาช่วยอธิบายแนวคิดเรื่องประสิทธิผล ซึ่งทฤษฎีระบบจะสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมองค์การทั้งภายในและภายนอก การวิเคราะห์ภายในองค์การจะช่วยให้เข้าใจว่าคนในองค์การปฏิบัติงานเป็นส่วนบุคคล (ตัว) หรือส่วนรวม (องค์การ) อย่างไร และทำไม ส่วนการวิเคราะห์ภายนอกก็จะช่วยให้เข้าใจการกระทำองค์การกับองค์การอื่นๆ ซึ่งทั้งนี้ผู้บริหารองค์การจะต้องรับผิดชอบกับการจัดการกับพฤติกรรมองค์การ ซึ่งเป้าหมายอาจขัดแย้งกับเป้าหมายอื่น เช่น มหาวิทยาลัย มีเป้าหมายคือการสอน การวิจัยการเผยแพร่ และบริหารงานวิชาการแก่สังคม ทุกเป้าหมายล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น ดังนั้น ประสิทธิภาพองค์การจึงถูกตัดสินด้วยผลการปฏิบัติงานหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งหรือผสมผสานกัน^{๑๖}

สรุป องค์การนั้นอาจอยู่รอดโดยที่ไม่มีประสิทธิผลเลยก็ได้ ความเห็นเช่นนี้สอดคล้องกับลิเคอร์ท ถึงกระนั้นก็ตามการให้ความหมายของคำว่า “ประสิทธิผล” ก็ยังไม่มีข้อตกลงหรือยอมรับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยังมีลักษณะกำกวมอยู่กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วมักถูกนิยามหรือให้ความสำคัญในความหมายของการบรรลุผลผลิตมากกว่าให้ความสำคัญปัจจัยนำเข้า และทางการประเมินประสิทธิผล คือการใช้แนวคิดพื้นฐานเรื่องทฤษฎีระบบเข้ามาช่วยอธิบายแนวคิดเรื่องประสิทธิผล ซึ่งทฤษฎีระบบจะสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมองค์การทั้งภายในและภายนอก การวิเคราะห์ภายในองค์การจะช่วยให้เข้าใจว่าคนในองค์การปฏิบัติงานเป็นส่วนบุคคล (ตัว) หรือส่วนรวม (องค์การ) อย่างไร และทำไมส่วนการวิเคราะห์ภายนอกก็จะช่วยให้เข้าใจการกระทำองค์การกับองค์การอื่นๆ

^{๑๕} อมร รัชชาติ. บทบาทของผู้บังคับบัญชาในการส่งเสริมประสิทธิภาพของข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย. (๒๕๕๒).หน้า ๑๔

^{๑๖} Davis, K. (1967). *Human Relation at Work : The Dynamic of Organizational Behavior*. New York : McGraw-Hill Book Company.

ตารางที่ ๒.๓ นิยาม หรือ การพัฒนาองค์การกับประสิทธิผล

นักวิชาการ	การพัฒนาองค์การกับประสิทธิผล
กิตติพงศ์ ขลิบรัมย์. (พ.ศ.๒๕๔๙, หน้า ๔๓).	๑.“ประสิทธิผล” ก็ยังไม่มีข้อตกลงหรือยอมรับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยังมีลักษณะกำกวมอยู่กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วมักถูกนิยาม ๒.ให้ความสำคัญในความหมายของการบรรลุผลผลิตมากกว่าให้ความสำคัญปัจจัยนำเข้า
Shelly, M. W. (1975).	๑.ประสิทธิผลที่ดีก็ คือวิธีการทดสอบดูความสามารถในการจัดองค์การ ๒.การใช้ทรัพยากรที่หามาได้ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และรักษาระดับการปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลเอาไว้ให้ได้
อมร รักษาสัตย์. (๒๕๕๒,หน้า ๑๔)	๑.“ประสิทธิผล หรือ effectiveness” ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในแนวคิดเรื่องประสิทธิผลว่า ๒.ตัวการที่จะเป็นเครื่องตัดสินขั้นสุดท้ายว่า การบริหารและองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด แต่คำว่าประสิทธิผลก็มีความหมายแตกต่างกันออกไปในหมู่นักวิชาการต่างสาขากัน
Davis, K. (1967).	๑.การประเมินประสิทธิผล เรื่องทฤษฎีระบบเข้ามาช่วยอธิบายแนวคิดเรื่องประสิทธิผล ๒.ซึ่งทฤษฎีระบบจะสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมองค์การทั้งภายในและภายนอก

๒.๑.๔ ระดับของประสิทธิผลองค์การ

นักวิชาการได้แบ่งระดับมาตรฐานของประสิทธิผลเป็น ๓ ระดับคือ ระดับองค์การ ระดับหน่วยงาน และระดับบุคคล ดังนี้

๑.ประสิทธิผลระดับองค์การ (corporate) เกี่ยวข้องกับการลงทุนทั้งหมดและกำหนดโดยทีมงานหรือคณะบุคคล มีแนวโน้มระยะยาวเป็น ๕ ปี แม้ว่า ๑ ปีถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ตามประสิทธิผลองค์การจึงเกี่ยวข้องในเรื่องผลตอบแทนของทรัพย์สิน ความสามารถในการทำผลกำไร ตำแหน่งในการแข่งขัน ความเจริญเติบโต ผลิตภาพ ความยืดหยุ่น ระดับของเทคโนโลยีการพัฒนาพนักงาน ความสัมพันธ์กับพนักงาน ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความสัมพันธ์กับรัฐบาล

๒.ประสิทธิผลระดับหน่วยงาน (departmental or divisional) เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนในหน่วยย่อยขององค์การ เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์การกับความเชี่ยวชาญเฉพาะระดับการ

จัดการ(บุคคล) บางครั้งก็เชื่อมโยงระหว่างผลกำไร ผลผลิตหรือความต้องการด้านบริการ และการบูรณาการบทบาทของหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่ง ในองค์กรใหญ่ทั้งหมด

๓. ประสิทธิภาพระดับการจัดการหรือบุคคล (managerial standards) คือส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลผลิต ซึ่งเป็นประสิทธิผลของผู้นำระดับการจัดการโดยตรง^{๑๗}

สรุป ประสิทธิภาพระดับองค์กร (corporate) เกี่ยวข้องกับการลงทุนทั้งหมดและกำหนดโดยทีมงาน หรือคณะบุคคล มีแนวโน้มระยะยาวเป็น ๕ ปี แม้ว่า ๑ ปีถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ตาม ประสิทธิภาพองค์กรจึงเกี่ยวข้องในเรื่องผลตอบแทนของทรัพย์สิน ความสามารถในการทำผลกำไร ตำแหน่งในการแข่งขัน ประสิทธิภาพระดับหน่วยงาน (departmental or divisional) เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนในหน่วยย่อยขององค์กร เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรกับความเชี่ยวชาญเฉพาะระดับการจัดการ และประสิทธิภาพระดับการจัดการหรือบุคคล บางครั้งก็เชื่อมโยงระหว่างผลกำไร ผลผลิตหรือความต้องการด้านบริการ และการบูรณาการ (managerial standards) คือส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลผลิต ซึ่งเป็นประสิทธิผลของผู้นำระดับการจัดการโดยตรง

ตารางที่ ๒.๔ นิยาม หรือระดับของประสิทธิภาพองค์กร

นักวิชาการ	การพัฒนาองค์กรกับประสิทธิผล
เฉียบ ไทยยิ่ง. (พ.ศ.๒๕๔๙. หน้า ๔๓)	๑.ระดับมาตรฐานของประสิทธิผลเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับองค์กร เกี่ยวข้องกับการลงทุนทั้งหมด และกำหนดโดยทีมงานหรือคณะบุคคล ระดับหน่วยงาน เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนใน ๒.หน่วยย่อยขององค์กร เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรกับความเชี่ยวชาญ ระดับบุคคล คือส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลผลิต ซึ่งเป็นประสิทธิผลของผู้นำระดับการจัดการโดยตรง

๒.๑.๕ การวัดประสิทธิผลในการให้บริการ

การศึกษาประสิทธิผลในการให้บริการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดประสิทธิผลในการให้บริการได้มีผู้ที่ศึกษาและให้ทัศนะไว้ดังนี้

นักวิชาการได้ให้ทัศนะในแง่ของการบริหารราชการว่า อาจมองโดยการวัดประสิทธิผลในการให้บริการไว้ ๒ แ่ง คือ

^{๑๗} เฉียบ ไทยยิ่ง. ประสิทธิภาพองค์กรระบบเปิด : กรณีศึกษาการบริหารของคณะผู้บริหารระดับอธิการบดี และรองอธิการบดี สถาบันราชภัฏ. ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.พ.ศ.๒๕๔๙. หน้า ๔๓

๑. มองในแง่ประสิทธิผลสมบูรณ์ เรามักมองว่าการทำงานนั้นจะต้องให้ได้ผลออกมา ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ประสิทธิผลสมบูรณ์ย่อมไม่เกิดขึ้น เพราะเป็นเช่นนั้นไม่ได้ตามความเป็นจริง

๒. มองในแง่ประสิทธิผลสัมพัทธ์ เมื่อเราไม่สามารถที่จะศึกษาประสิทธิผลในแง่ของ ประสิทธิผลสมบูรณ์ได้ตามความเป็นจริงสิ่งที่เราสามารถจะศึกษาความเป็นไปได้ของประสิทธิผล คือ การศึกษาในแง่ของแนวความคิดในเชิงเปรียบเทียบ คือ

ก. เปรียบเทียบกับทุน ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพสูง ถ้าทำงานได้คุ้มทุน
ข. เปรียบเทียบกับองค์การที่ปฏิบัติงานอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน
ค. เปรียบเทียบผลงานของตนเองในอดีตในแง่ของมูลค่าหรือผลิตผล หรือ ทรัพย์สิน ซึ่งการเปรียบเทียบโดยวิธีนี้ใช้วัดประสิทธิผลในช่วงระยะเวลาต่างกัน

ง. เปรียบเทียบกับศักยภาพความจุ ชัดความสามารถของตนเองในแต่ละช่วง ใช้ เปรียบเทียบว่าเราทำงานได้เต็มที่ตามขีดความสามารถหรือไม่

จ. เปรียบเทียบความรวดเร็วในการปฏิบัติงานโดยดูที่ผลงานที่กระทำในครั้งก่อน และครั้งหลังนำมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้เวลาเป็นตัววัด

ฉ. เปรียบเทียบความพอใจของผู้รับบริการจากเสียงสะท้อนกลับมา^{๑๘}

นักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะที่ทำให้ ประชาชนเกิดความพึงพอใจหรือไม่นั้น พิจารณาได้จากสิ่งต่างๆเหล่านี้

๑. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (equitable service)
๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา (timely service)
๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (ample service)
๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service)
๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progressive service)^{๑๙}

นอกจากนี้ในด้านของการวัดประสิทธิผล ของประชาชนผู้รับบริการอาจจะวัดได้จากการ สดับตรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทั่วไป กล่าวคือ

นักวิชาการได้ให้ทัศนะ ไว้ดังนี้

๑. มีความสนใจ อยากจะไปติดต่องานที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยไม่เกิดความ กังวลหวั่นเกรงในการติดต่อ เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแหล่งบริการหรือเป็นที่พึ่ง ของประชาชนได้

๒. ไม่มีหนังสือร้องเรียน ร้องทุกข์หรือปรากฏตามหนังสือพิมพ์หรือบัตรสนเท่ห์ของ ประชาชน ไม่เสียเงินพิเศษหรือค่าตอบแทนใดๆ นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

^{๑๘} อมร รักษาสัตย์. บทบาทของผู้บังคับบัญชาในการส่งเสริมประสิทธิภาพของข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย. พ.ศ.๒๕๕๒. หน้า ๖

^{๑๙} อภิชัย พรหมพิทักษ์กุล. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการมาใช้บริการ และการจัด สภาพแวดล้อมการทำงานของที่ว่าการอำเภอที่มีการรื้อปรับระบบ และที่ไม่มีการรื้อปรับระบบ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.พ.ศ.๒๕๕๒. หน้า๒๖

๓. ไม่มีการเดินขบวนประท้วงขับไล่ หรือมีการชุมนุมเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล^{๒๐}

นักวิชาการกล่าวถึง เกณฑ์ความสามารถและคุณภาพในการให้บริการ (capability and service quality) ว่าประกอบด้วยตัวชี้วัด ๔ ประการ คือ

๑. สมรรถนะของหน่วยงาน (organization capability) เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจพิจารณาจากสถิติข้อมูลที่แสดงถึงสมรรถนะในการให้บริการสาธารณะ อาทิ จำนวนประชากรที่ได้รับบริการสาธารณะ สุข จำนวนสถานีนอนมัยในชุมชน สัดส่วนของคนไข้ต่อบุคลากรทางด้านการแพทย์ ความสามารถในการรองรับและรับบริการนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย

๒. ความทั่วถึงและเพียงพอ (coverage and adequacy) เป็นการพิจารณาถึงความครอบคลุม(coverage) ความเพียงพอ(adequacy) และความครบถ้วน(complement) ของการให้บริการซึ่งสามารถดูได้จากขอบเขตพื้นที่เป้าหมายและประชากรกลุ่มเป้าหมายในระบบการให้บริการความเพียงพอและความสม่ำเสมอเนื่องในการได้รับบริการตลอดช่วงระยะเวลา

๓. ความถี่ในการให้บริการ (services frequency) เป็นตัวชี้วัดระดับการบริการต่อหน่วยเวลา

๔. ประสิทธิภาพในการให้บริการ (efficiency) เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพขององค์การในการให้บริการ โดยมุ่งเน้นบริการที่รวดเร็ว ทันเวลา และมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งในการปฏิบัติจำเป็นต้องมีมาตรฐานในการให้บริการ โดยมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จในกิจกรรมบริการสาธารณะทุกสาขา เพื่อให้หลักประกันในเรื่องประสิทธิภาพในการบริการ รวมทั้งการให้หลักประกันในการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยทั้งหน่วยงานและของผู้รับบริการในการติดต่อขอรับบริการแต่ละครั้ง^{๒๑}

สรุป ประสิทธิภาพการให้บริการสามารถวัดได้ในเรื่องของการตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนรวม การปรับเปลี่ยนบริการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การให้บริการด้วยความเต็มใจ การให้บริการอย่างเพียงพอ ความสะดวกสบายในการไปใช้บริการ ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งในแต่ละด้านดังกล่าว เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพขององค์การในการให้บริการ โดยมุ่งเน้นบริการที่รวดเร็ว ทันเวลา และมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งในการปฏิบัติจำเป็นต้องมีมาตรฐานในการให้บริการ โดยมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จในกิจกรรมบริการสาธารณะทุกสาขา เพื่อให้หลักประกันในเรื่องประสิทธิภาพในการบริการ รวมทั้งการให้หลักประกันในการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยทั้งหน่วยงานและของผู้รับบริการในการติดต่อขอรับบริการแต่ละครั้ง

^{๒๐} เอกสิริ สิริพงษ์ทักษิณ. การศึกษาประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเขตเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พ.ศ.๒๕๕๓. หน้า ๒๙

^{๒๑} วรเดช จันทรรศ. เอกสารการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการให้บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ. เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. พ.ศ.๒๕๕๓. หน้า ๔๑

ตารางที่ ๒.๕ นิยาม หรือการวัดประสิทธิผลในการให้บริการ

นักวิชาการ	การวัดประสิทธิผลในการให้บริการ
อมร รักษาสัตย์. (พ.ศ.๒๕๕๒. หน้า ๖).	การวัดประสิทธิผลในการให้บริการไว้ ๒ แห่ง คือ ๑. มองในแง่ประสิทธิผลสมบูรณ์ เรามักมองว่าการทำงานนั้นจะต้องให้ได้ผลออกมาร้อยละเปอร์เซ็นต์ แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ประสิทธิภาพสมบูรณ์ย่อมไม่เกิดขึ้น เพราะเป็นเช่นนั้นไม่ได้ตามความเป็นจริง ๒. มองในแง่ประสิทธิภาพสัมพัทธ์ เมื่อเราไม่สามารถที่จะศึกษาประสิทธิภาพในแง่ของประสิทธิผลสมบูรณ์ได้ตามความเป็นจริงสิ่งที่เราสามารถจะศึกษาความเป็นไปได้ของประสิทธิภาพ คือ การศึกษาในแง่ของแนวความคิดในเชิงเปรียบเทียบ
อภิชัย พรหมพิทักษ์กุล. (พ.ศ.๒๕๕๒. หน้า๒๖).	การวัดประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจหรือไม่นั้นพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆเหล่านี้ ๑. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (equitable service) ๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา (timely service) ๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (ample service) ๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service) ๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progressive service)
เอกสิริ สิริพงษ์ทักษิณ. (พ.ศ.๒๕๕๓. หน้า ๒๙).	การวัดประสิทธิผล ของประชาชนผู้รับบริการอาจจะวัดได้จากการสัดบับรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทั่วไป ๑. มีความสนใจ ๒. ไม่มีหนังสือร้องเรียน ๓. ไม่มีการเดินขบวนประท้วงขับไล่

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ	การวัดประสิทธิผลในการให้บริการ
วรเดช จันทรศร. (พ.ศ.๒๕๕๓. หน้า ๔๑)	เกณฑ์ความสามารถและคุณภาพในการให้บริการ (capability and service quality) ว่าประกอบด้วยตัวชี้วัด ๔ ประการ คือ ๑. สมรรถนะของหน่วยงาน (organization capability) ๒. ความทั่วถึงและเพียงพอ (coverage and adequacy) ๓. ความถี่ในการให้บริการ (services frequency) ๔. ประสิทธิภาพในการให้บริการ (efficiency)

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการพัฒนา

ประเทศไทยได้เผชิญกับวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย (vicious circle) อันได้แก่ ความยากจน ความเจ็บป่วย และความไม่รู้ วนเวียนสืบทอดกันมาช้านาน ประกอบกับการติดต่อกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกเพิ่มมากขึ้นซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเห็นข้อแตกต่างระหว่างสังคมไทยกับสังคมตะวันตก เช่น สังคมไทยด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา และถ้าหลัง ส่วนสังคมตะวันตกพัฒนาแล้ว และทันสมัย เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยได้รับทฤษฎีหรือ แนวคิดการพัฒนามาจากประเทศทางตะวันตกผ่านทางนักวิชาการ ตำราหนังสือ ตลอดจนการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรทัศน์และวิทยุ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งประเทศไทยได้รับเข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยมีความเชื่อกันว่า แนวคิดนี้เหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาชุมชนทั้งในเมืองและในชนบท ทุกวันนี้ ก็ยังมีหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน ได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ ยังมีแนวคิดการพัฒนามาที่ไทยรับมาจากต่างประเทศอีก เช่น การบริหารการพัฒนา และการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีที่ทุกวันนี้ประเทศไทยมีแนวคิดการพัฒนาของตนเอง ที่สำคัญคือ การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังจะได้ศึกษารวมไว้ด้วย

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

ขณะที่โลกกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสการพัฒนานั้นก็เกิดขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นตัวชี้วัดความเจริญด้านต่างๆที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของคำว่า

“การพัฒนา” นั้น ได้มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายไว้ดังจะได้นำมากล่าวเป็นตัวอย่อย่างต่อไปคือ

การพัฒนาตามทฤษฎีของพุทธศาสนา การพัฒนาตรงกับคำว่า “ภาวนา” ซึ่งหมายถึง การทำให้เจริญงอกงาม ถึงอย่างไรก็ตาม คำว่า “การพัฒนา” ในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่า และตามหลักการของพุทธศาสนา การพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทาง คือ

๑. การพัฒนาทางด้านกายภาพ (Physical Development) เป็นกระบวนการสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย การฝึกอบรมร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งภายนอกด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งภายนอกเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมเจริญงอกงาม และกำจัดให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญไป สิ่งภายนอกที่มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ก็คือ อารมณ์ภายนอกทั้ง ๕ ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส จุดมุ่งหมายของการพัฒนาในข้อนี้ก็คือ การทำให้บุคคลรู้จักวิธีการเกี่ยวข้องกับอารมณ์ภายนอกทั้ง ๕ อย่างนี้ อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เจริญก้าวหน้าสูงขึ้น

๒. การพัฒนาทางด้านศีลธรรม (Moral Development) เป็นกระบวนการฝึกอบรมให้บุคคลมีศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่บุคคลอื่น สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น ๓. การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือทางอารมณ์ (Spiritual or Emotional Development) เป็นความพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง และมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีความเมตตา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ มีความสดชื่นเบิกบาน มีความสงบสุข แจ่มใส เป็นต้น การพัฒนาจิตใจบางที่เรียกว่า การพัฒนาอารมณ์

๓. การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือทางอารมณ์ (Spiritual or Emotional Development) เป็นความพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง และมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีความเมตตา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ มีความสดชื่นเบิกบาน มีความสงบสุข แจ่มใส เป็นต้น การพัฒนาจิตใจบางที่เรียกว่า การพัฒนาอารมณ์

๔. การพัฒนาทางด้านสติปัญญา (Intellectual Development) เป็นกระบวนการฝึกอบรมให้รู้ และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ผู้ที่มี ความรู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาพของมัน สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระและบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสเศร้าหมอง และทำตนให้ปลดพ้นจากความทุกข์ ทำให้ตนมีความสุข สามารถแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถทำให้ตนอยู่เหนือปัญหา เหนือความขัดแย้ง และพัฒนาส่วนรวมให้มีความสงบ มีความเสมอภาค และมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างมีคุณภาพ^{๒๒}

นักวิชาการ ได้กล่าวถึงทฤษฎีศักยภาพการพัฒนา และการแพร่กระจาย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ๖ ประการคือ

๑. ทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดการพัฒนา (Natural Resource) เมื่อมีทรัพยากรเช่น น้ำมัน ทองคำ หรือเพชรแล้ว สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดเป็นทรัพย์สินเงินทอง สามารถจะนำไปใช้จ่าย

^{๒๒} จานงค์ อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักอธิการบดี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

ยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นได้ ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าจำนวนมาก ก็ยังทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นไปอีก

๒. ทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดการพัฒนา (Human Resource) โดยเฉพาะมนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัย ผลคือการพัฒนา ยังมีคนในวัยแรงงานมากเท่าไร ก็ยังทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นเท่านั้น เหตุผลก็คือ คนในวัยแรงงานมีกำลังแรงงานที่สามารถ ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่นเพิ่มการศึกษา ทำให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง จิตใจมั่นคงเข้มแข็ง เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

๓. องค์การสังคมทำให้เกิดการพัฒนา (Social Organization) ในที่นี้หมายถึงองค์การสังคม โดยที่องค์การสังคมเหล่านี้จะช่วยให้เกิดพลังในการทำงานได้ใหญ่ขึ้นและมากขึ้น เพราะเป็นการรวมกำลังแรงงานกับงานใหญ่ ๆ ที่ทำคนเดียวไม่ได้ องค์การสามารถทำได้ และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณา จึงมีความรอบครอบ ไม่บกพร่อง หรือบกพร่องน้อย จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้อีกทางหนึ่ง

๔. ภาวะผู้นำทำให้เกิดการพัฒนา (Leadership) หรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยังมีมากเท่าใด ก็ยังทำให้การพัฒนามีระดับสูงมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้นำมักจะเป็นคนที่ มีคุณภาพการทำงานของผู้นำจึงพลอยมีคุณภาพหรือประสิทธิภาพไปด้วย หรือไม่เช่นนั้น ผู้นำ จะสามารถรวมคนได้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรือ งานปริมาณมากได้นอกจากนั้น ด้วยบารมีของผู้นำ ทำให้คนที่มารวมตัวกันทำงาน ทำงานอย่างทุ่มเทเพื่อผู้นำจึงทำให้เกิดผลดีแก่การพัฒนา

๕. การติดต่อ ทำให้เกิดการพัฒนา (Contact) การติดต่อ หมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชน ระหว่างเมือง หรือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะชุมชนเมือง ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จากชุมชนเมือง ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเจริญกว่า ทั้งนี้เพราะการติดต่อเช่นนั้นทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ รับเอา ความรู้ ความชำนาญ สินค้า เทคโนโลยีจากสังคมเจริญมาใช้หรือมาผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ สินค้าขึ้นมาในสังคมด้อยพัฒนา ทำให้สังคมด้อยพัฒนามีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

๖. การฝึกอบรม ทำให้เกิดการพัฒนา (Training) หากมองการฝึกอบรมว่าเป็นการศึกษา(Education) ก็ย่อมจะเห็นความสำคัญได้ชัดเจนในการทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ความรู้ ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนสูงขึ้น การพัฒนาย่อมจะสูงตามไปด้วย การศึกษาย่อมจะทำให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่ดีการศึกษาก็ย่อมเป็นทรัพยากร ที่มีคุณภาพ องค์การสังคมที่มีคนมีคุณภาพเป็นสมาชิกก็ย่อมมีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการศึกษาย่อมมีคุณภาพดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เฉลี่ยฉลาดอันเกิดจากการศึกษา ย่อมก่อผลประโยชน์ด้านการศึกษาพัฒนาการ การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาด้วย^{๒๓}

นักวิชาการได้ให้ความหมายว่า คำว่า พัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะสมาชิกของ

^{๒๓} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗ - ๑๘.

สังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น การบีบคั้นทางการเมือง การบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย ทุกคนที่นำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่เช่นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์เทวกุล ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย^{๒๔} และ การพัฒนา Development คือ ทำให้เจริญ ดังนั้นการพัฒนาหมายความว่าทำให้เจริญ^{๒๕} หรือ การพัฒนา คือ ทำให้เจริญซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้กันอย่างกว้างขวางว่า To Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยลำดับขั้นตอนต่างๆไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม หรือก้าวหน้าขึ้นสมบูรณ์^{๒๖}

มีผู้ได้แสดงความเห็นถึง “การพัฒนา” ว่าการพัฒนาที่แท้จริงควร หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญงอกงามทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องพัฒนาทางด้านการศึกษ สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้เรียกว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้า หรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่อยู่ที่การเพิ่มความพอใจและความสุขของประชาชนมากกว่า^{๒๗} และ การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวเป็นที่มาของการกำหนดความหมายอื่นๆ^{๒๘} หรือ การพัฒนา (Development) หมายถึง การมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ดีขึ้นอาจวัดคุณภาพชีวิตได้หลายแบบ เช่น ทาง การศึกษา การเมือง ทางเศรษฐกิจ อนามัย หรือ ทางจิตใจ มีสิ่งเหล่านี้สูงขึ้นหรือมากขึ้นถือว่าเป็นการพัฒนาสูงขึ้น^{๒๙}

มีผู้ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การพัฒนา คือการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบ นอกจากนี้ยังได้รับปัจจัยทางด้านวัตถุเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกายแล้ว ประชาชนต้องการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อน

^{๒๔} ทิตยา สุวรรณชัย , สังคมวิทยาในวิทยาศาสตร์สังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,๒๕๕๗) หน้า๑๘๗-๑๘๙.

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร :นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชั่น,๒๕๕๖), หน้า ๗๗๙.

^{๒๖} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,เอกสารชุดวิชาการบริหารแผนงานและพัฒนาท้องถิ่นและชนบท,พิมพ์ครั้งที่๕ ,(นนทบุรี : ม.ป.ท. ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๒๗} วิทยากร เชียงกุล,การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย:บทวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับและ,๒๕๕๗) หน้า ๑๗-๑๘

^{๒๘} สนธยา พลศรี,ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน:ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๒๙} สัญญา สัญญาวิวัฒน์,ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

หย่อนใจ และการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและจิตใจในด้านต่างๆด้วย^{๓๐} และ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมของตัวกระทำการ (Environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า และมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟและค่อยๆปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ การเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์หรือเครื่องบินจนเป็นจรวดก็ตึ้นนับได้นับได้ว่าเป็นการพัฒนา^{๓๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและสรรค์สร้างทางการศึกษา การเมือง ทางเศรษฐกิจ อนามัย หรือ ทางจิตใจ และความเป็นธรรมทางสังคมความเสมอภาคในทางการเมือง การธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศใดประเทศหนึ่ง ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างคุณภาพในการจัดสรรการกระจายทรัพยากรและสังคมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นตลอดจนให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือ การทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบมีกระบวนการ เป้าหมาย การพัฒนานั้นมีลักษณะหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการบริหารองค์กรนั้น

ตารางที่ ๒.๖ สรุปนิยาม หรือ ความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการ	นิยาม หรือ ความหมายของการพัฒนา
จำนงค์ อธิวิถีสวัสดิ์ (๒๕๔๕, หน้า ๑๖๓ -๑๖๔.)	๑.การพัฒนา คือ ในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่าและตามหลักการของพุทธศาสนา ๒.การพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทาง
สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๖, หน้า ๑๗ - ๑๘.)	๑.ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนา และการแพร่กระจายซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ๖ ประการ ๒.ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำทำให้เกิดการพัฒนา การติดต่อ ทำให้เกิดการพัฒนาและ การ
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖, หน้า๗๗๙)	๑.การพัฒนา Development คือ ทำให้เจริญ ดังนั้น ๒.การพัฒนาหมายความว่าทำให้เจริญ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (๒๕๔๗, หน้า๕)	๑.การพัฒนา คือ ทำให้เจริญ ๒.ภาษาอังกฤษที่ใช้กันอย่างกว้างขวางว่า To Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลง

^{๓๐} อภิชาติ พันธเสน , แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมการพัฒนา,(กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง,๒๕๔๙), หน้า ๕.

^{๓๑} อมร รักษาสัตย์ และ ชัดติยา กรรณสูตร (บรรณาธิการ) ,ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ,(กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย,๒๕๕๕), หน้า ๒-๘.

ตารางที่ ๒.๖ (ต่อ)

นักวิชาการ	นิยาม หรือ ความหมายของการพัฒนา
อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยาภรณ์สุด (๒๕๕๕, หน้า ๒-๘)	๑.การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบซึ่งเป็นการ เปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative changes) ส่วน ๒.การแปลงรูป (Transformation) เป็นการ เปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมของตัวกระทำกร (Environmental changes)
วิทยากร เชียงกุล (๒๕๔๗ หน้า ๑๗-๑๘)	๑.การพัฒนาที่แท้จริงควร หมายถึง การทำให้ชีวิตความ เป็นอยู่ของประชาชนมี ๒.ทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ
สนธยา พลศรี (๒๕๔๕, หน้า ๒)	๑.การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิด ๒.ความเจริญเติบโตของงานและดีขึ้นเป็นที่พึงพอใจ
สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๖, หน้า ๑๘)	๑.การพัฒนา (Development) หมายถึง การมีคุณภาพ ชีวิต (Quality of Life) ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ๒.ภาพชีวิตได้หลายแบบ เช่น ทางการศึกษา การเมือง ทางเศรษฐกิจ อนามัย หรือ ทางจิตใจ
อภิชัย พันธเสน (๒๕๔๙, หน้า ๕)	๑.การพัฒนา คือการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่ เป็นอยู่ ๒.ประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความเจริญ ทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบ
ทิตยา สุวรรณชัย (๒๕๕๗ ,หน้า ๑๘๗-๑๘๙)	๑.พัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนด ทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วย ๒.สภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะสมาชิกของสังคม

๒.๒.๒ การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน มีความหมายครอบคลุมทั้งชุมชนเมือง ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนชนบทด้วยซึ่งได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาชุมชน ดังนี้

การพัฒนาชุมชนในมุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนทั้งหมดเป็นสำนึกร่วมกันในปัญหาของคนในชุมชน และ กิจกรรมได้นำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนบนพื้นฐานของสำนึกร่วมดังกล่าว โดยนักสังคมสงเคราะห์จะเริ่มงานด้วยการสนทนาพูดคุยกับบุคคลในชุมชนที่เล็งเห็นแล้วว่าจะมีศักยภาพในการเผยแพร่สำนึกร่วมในการแก้ปัญหาไปสู่คนอื่นๆในชุมชนและการร่วมการประเมินสภาพปัญหากับคนในชุมชนจะนำไปสู่การ

แก้ปัญหาในที่สุด^{๓๒} และ นักวิชาการได้กล่าวเสริม ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนซึ่งอยู่พื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกัน ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นอยู่ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และอื่นๆสามารถอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น มีความสุข รู้รัก สามัคคี และ ร่วมมือกันทำงานได้^{๓๓} มีผู้กล่าวเสริมว่า การพัฒนาชุมชน ให้สังคมมีคุณภาพต้อง ยึดหลักความสมดุล พอดี และ พึ่งตนเองได้มีองค์ประกอบดังนี้

๑. คนไทยทุกคนมีโอกาส และความเสมอภาคที่จะต้องพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพเป็น คนเก่ง คนดี ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกสาธารณะ และมีความสามารถคิดเอง พึ่งตนเองมากขึ้น

๒. คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถเข้าถึง บริการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมดี มีเองและสังคมที่น่าอยู่

๓. เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขัน เป็นระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการกระจายรายได้ กระจายผลการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมพร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน

๔. ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย มีเสรีภาพ และเสถียรภาพ ของนักการเมืองมีคุณภาพ คุณธรรม มีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนและมีความเป็นธรรมในสังคมไทย^{๓๔}

นักวิชาการได้กล่าวเพิ่มในแนวคิดนี้ว่า การพัฒนาชุมชน (Communitiy Development) ไว้ ๔ ลักษณะ คือ

๑. การพัฒนาชุมชน คือ การสร้างความเจริญอยู่อย่างความเสมอของชุมชน

๒. การพัฒนาชุมชน คือ การสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยความรู้ และความสามารถ ของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน

๓. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการชักจูง และส่งเสริมให้ประชาชนกระตือรือร้นสนใจ ที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการปรับปรุงการทำการมาหากิน และสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น

๔. การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิดและความสามารถของประชาชนในการ ทำงานร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยเพื่อปรับปรุงตัวเอง และชุมชนไปสู่ความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อนามัย และขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย^{๓๕}

^{๓๒} Garvin, charls D. and Tropman, J.E. , *Social Work in Contemporary Society*. Englewood cliffs, (New jersey : Prentice Hall,1992) pp.185-186.

^{๓๓} เฉลียว บุรีภักดี , *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*, (บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์,๒๕๔๕),หน้า ๕-๙.

^{๓๔} ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๙*, (กรุงเทพมหานคร:ธนวัชการพิมพ์,๒๕๔๕),หน้า ๕-๙.

^{๓๕} ทองคุณ หงส์พันธ์, *แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์,๒๕๔๑),หน้า ๓๑.

ยังมีผู้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชน ว่า การพัฒนาคน ความคิด การตัดสินใจ การกระทำและการรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินกิจการต่างๆเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชน และยังเป็นกระบวนการ (Process) ทำงานอย่างหนึ่งและเป็นกลยุทธ์หนึ่ง (Strategy) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุดอยู่ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรม^{๓๖} และการพัฒนาชุมชนนั้น เราอาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนาเมืองและพัฒนาชนบทได้เช่นกันเพราะคำว่าพัฒนาชุมชน (Communtiy) นั้น อาจอยู่ในเมืองหรือชนบทก็ได้ แม้ว่าจะงานพัฒนาของประเทศโลกที่สามมักจะทำกันในชนบทมากกว่าในเมืองก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่า การพัฒนาชุมชนในเมืองจะกระทำไม่ได้ ความจริงแล้วชุมชนเมืองใหญ่ๆหลายแห่งก็ต้องพัฒนาเหมือนกัน เช่นแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ รวมทั้งประชาชนที่ตั้งอยู่หนาแน่น และที่ซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่อื่นๆ^{๓๗} และ การพัฒนาชุมชน นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่จริง (สภาพไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพพึงปรารถนาดีงามหรือเจริญ) กล่าวคือเป็นแรงจูงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพส่วนประกอบต่างๆในชุมชน จากสภาพไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพพึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยมีการวางแผน^{๓๘}

สรุปว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) อันเป็นวิธีการ(Method) และยังเป็นทั้งโครงการและแผนงาน (Program) อีกทั้งเป็นกระบวนการ (Movement) อยู่ในตัวเสร็จซึ่งในหลักการดังกล่าวก็เพื่อการพัฒนาให้คนในชุมชนมีคุณภาพ คุณธรรม ในการดำรงชีวิตอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองสังคมด้วยกันที่คนในชุมชนและสังคมใน ส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเองและร่วมกัน เปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาเป็นกลวิธีที่ทำให้เกิดผลที่ต้องการ กล่าวคือ คุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคมที่ดีขึ้น

ตารางที่ ๒.๗ สรุปนิยาม หรือ การพัฒนาชุมชน

นักวิชาการ	นิยาม หรือ การพัฒนาชุมชน
Garvin,charlsD. and Tropman (1992, pp.185-186)	๑.การพัฒนาชุมชน คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนทั้งหมดเป็นสำนึกร่วมกันในปัญหาของคนในชุมชน ๒. กิจกรรมได้นำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนบนพื้นฐานของสำนึก

^{๓๖} วิรัช เตียงหงษากุล ,หลักการพัฒนาชุมชน บทบาทของสถาบันการศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนส์สตรี,๒๕๓๐),หน้า ๓.

^{๓๗} สนิท สมัครการ ,การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาของสังคม,พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,๒๕๔๒),หน้า ๑๓๒.

^{๓๘} สัณญา สัณญาวิวัฒน์ ,การพัฒนาชุมชน,พิมพ์ครั้งที่๒,(กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช ,๒๕๓๔), หน้า ๑๐.

ตารางที่ ๒.๗ (ต่อ)

นักวิชาการ	นิยาม หรือ การพัฒนาชุมชน
สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๓๔, หน้า๑๐)	๑. การพัฒนาชุมชน นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของชุมชน ๒. จากสภาพที่เป็นอยู่จริง (สภาพไม่พึงปรารถนา ไม่ดี งาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพพึงปรารถนาดี งามหรือเจริญ)
เฉลียว บุรีภักดิ์ (๒๕๔๕, หน้า๕-๙)	๑. การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนซึ่งอยู่พื้นที่ บริเวณที่มีความแตกต่างกัน ๒. ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และอื่นๆสามารถอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น มีความสุข
ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว (๒๕๔๕, หน้า๕-๙)	๑. การพัฒนาชุมชน ให้สังคมมีคุณภาพต้อง ยึดหลัก ความสมดุล พอดี และ พึ่งตนเองได้
ทองคุณ หงส์พันธ์ (๒๕๔๑, หน้า ๓๑)	๑. การพัฒนาชุมชน (Communtiy Development) มี ๔ ลักษณะ คือ การสร้างความเจริญ การสร้างชุมชน ให้เจริญ เป็นกระบวนการชักจูง และส่งเสริมให้ ประชาชนสนใจ การพัฒนา
สนิท สมัครการ (๒๕๔๒, หน้า๑๓๒)	๑. การพัฒนาชุมชนนั้น เราอาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนา เมืองและพัฒนาชนบทได้เช่นกันเพราะคำว่า การ พัฒนา

๒.๓ แนวคิดในการขับเคลื่อนแผนชุมชน

แผนชุมชนเป็นเครื่องมือสำหรับหมู่บ้านและชุมชนที่จะใช้ในการพัฒนาตนเอง และเป็นเครื่องมือสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาที่มีหมู่บ้าน ชุมชนต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Community-Based-Development) ซึ่งเป็นการพัฒนา ที่จะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ตรงตามความต้องการของคนในหมู่บ้าน ชุมชนอย่างแท้จริงเครื่องมือที่ได้มาตรฐานจะได้รับการยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบูรณาการแผนชุมชนระดับตำบลจนถึงระดับชาติโดยกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้เกิด แผนชุมชนเชิงบูรณาการในแต่ละระดับที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับ ปฏิบัติการสามารถใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และพื้นที่ดำเนินการได้อย่างแม่นยำ และประกันความสำเร็จความหมาย

แผนชุมชน คือ ผลของการจัดการบริหารจัดการให้ชุมชน เรียนรู้ จนสามารถกำหนด เป้าหมายด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนทั้งระดับครอบครัวและชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในอนาคต โดยกำหนดกำหนดเป็นกิจกรรมโครงการ ในลักษณะที่ชุมชนทำได้เองทันที ด้วย

ความสามารถและศักยภาพของชุมชน หรืออาศัยความสามารถร่วมกันกับหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ในการดำเนินการร่วมกัน หรือยกให้เป็นภาระของหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรม โครงการที่เกินขีดความสามารถของชุมชน เป็นผลของการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนสู่ จุดมุ่งหมายของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง อยู่เย็น เป็นสุข นอกจากนี้ มีการให้คำจำกัดความของแผน ชุมชน

๒.๓.๑ ความสำคัญของแผนชุมชน

๒.๓.๑.๑. แผนชุมชน เป็นการสะท้อนปัญหา ความต้องการของชุมชนจากล่างขึ้นสู่ บน (จากหมู่บ้านสู่จังหวัด) หรือเป็นลักษณะ Bottom Up

๒.๓.๑.๒. แผนชุมชน เป็นเครื่องวัดความเข้มแข็งของชุมชน

๒.๓.๑.๓. แผนชุมชน เป็นรากแก้วของการแก้ปัญหาชุมชน

๒.๓.๑.๔. แผนชุมชน เป็นโอกาสในการแสดงศักยภาพ โดยได้ใช้กระบวนการทำงาน ภายใต้หลักการวิธีการพัฒนาชุมชน

๒.๓.๑.๕. แผนชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้าง วาระชุมชน ปลุกกระแสให้ชุมชน ตื่นตัวเพื่อพัฒนาตนเอง

๒.๓.๒ ปรัชญาการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาอันเป็นรากฐานของการพัฒนาชุมชนถือว่าคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลของการจัดการบริหารจัดการให้ชุมชน เรียนรู้ จนสามารถกำหนดเป้าหมายด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ของคนทั้งระดับครอบครัวและชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต โดยกำหนดกำหนดเป็น กิจกรรมโครงการนั้นๆ

ความสามารถ และพลังงานอันซ่อนเร้นแฝงอยู่ กำลังความคิด แรงงาน ฝีมือหรือทักษะ ซึ่งพลังงานเหล่านี้ ถ้าได้รับการกระตุ้นและนำมาใช้ประโยชน์แก่ชุมชน ก็จะสามารถบันดาลความสำเร็จ ทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ฉะนั้น วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาชุมชน จึงมุ่งกระตุ้นส่งเสริมให้ ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มได้รู้จักใช้ความสามารถของตนเอง ช่วยตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วม ในการสร้างสรรค์ความเจริญให้ท้องถิ่นโดยอาศัยความต้องการที่แท้จริง หรือความคิดริเริ่มของ ประชาชนในชุมชนนั่นเองเป็นหลักในการดำเนินงาน กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชนมีหลักปรัชญา อันเป็นมูลฐานที่สำคัญ ดังนี้

๑. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม และความเป็นผู้นำซ่อนเร้นอยู่ในตัวพลัง เหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าได้รับการพัฒนา

๒. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาส ย่อมสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทรศนะ ประพฤติปฏิบัติ และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้

๓. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมี สิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างบุคคลมีเกียรติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนผู้หนึ่ง

๔. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตน ไปใน ทิศทางที่ตนต้องการ

๕. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของคนในชุมชนทุกด้าน เป็นสิ่งที่ปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนและชุมชนโดยรวม

๒.๓.๓ แนวความคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน แนวคิดในเชิงกลยุทธ์

แนวความคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน แนวคิดในเชิงกลยุทธ์ (Strategy) ประกอบด้วย แนวความคิดที่ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นทั้งกรรมวิธี (Process) วิธีการ (Method) ขบวนการ (Movement) และโครงการ (Program) ซึ่ง Irwin T.Sander ได้ให้แนวความคิดไว้ ดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธี (Process) ได้แก่ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายในของตัวคนในชุมชน เช่น

๒. เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีคนเพียงสองสามคน หรือนักวิชาการจำนวนหนึ่งจากภายในหรือนอกชุมชนตัดสินใจปัญหาาร่วมกันของชุมชนให้แก่ชุมชน เป็นการตัดสินใจโดยประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง

๓. เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการร่วมมือจากเล็กน้อยไปสู่ความร่วมมือจำนวนมาก

๔. เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพียง ๒ - ๓ คน ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีประชาชนเป็นจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วม

๕. เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีทรัพยากร หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือเป็นการใช้ทรัพยากรที่ท้องถิ่นรู้จัก และประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้เป็นประโยชน์โดยตนเอง

๖. เป็นการย้าที่ตัวประชาชนว่าอะไรเกิดขึ้นบ้างหลังจากการพัฒนาชุมชนได้เข้าไปแล้วในหมู่บ้าน

๗. เป็นการเน้นระเบียบวินัยในตัวบุคคล หรือการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคล มีการพัฒนาทางจิตใจสอดคล้องกับการพัฒนาวัตถุ

๘. เป็นการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา จะต้องต่อเนื่องตั้งแต่กระบวนการนำคน มีส่วนร่วมคิด ริเริ่ม ตัดสินใจ การปฏิบัติและส่วนร่วมรับผิดชอบแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ

๒.๓.๔ ในระดับการปฏิบัติ ที่นักพัฒนาจะนำไปทำงานกับประชาชน

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงาน เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชนเพราะงานพัฒนาชุมชนมิใช่เป็นบริการให้เปล่าจากรัฐ แต่เป็นงานที่ทำโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลกับประชาชน นอกจากนี้ยังถือหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนการปฏิบัติการ และร่วมบำรุงรักษา

๒. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Seif - Help)ปัจจุบันเรื่องการช่วยเหลือตนเองยึดหลักการสำคัญประการหนึ่งของแนวนโยบายในการพัฒนาชนบทที่ยากจน ที่ต้องการปรับปรุงให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น เช่น การเลือกโครงการประเภทที่ประชาชนยากจนสามารถร่วมกันทำอย่างได้ผลและเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารโค - กระบือ ธนาคารยา ตลอดจนการพยายามที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนอยู่

เบื้องหลัง และจะช่วยเหลือประชาชนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

๓. ความคิดริเริ่มของประชาชนเอง (Initiative)ในการทำงานกับประชาต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนนักพัฒนาต้องใช้วิธีการแห่งประชาธิปไตย คือจะทำอะไรให้ประชาชนให้ความเห็นชอบมิใช่เกิดจากคำสั่งโดยตรง หรือทางอ้อม นอกจากนั้น นักพัฒนาต้องหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล

๔. ความต้องการของชุมชน (Felt – Needs)ในการทำงานต้องการให้ประชาชน และองค์กรของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ลักษณะงานหรือกิจกรรมจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเบื้องต้นเพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างงานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

๕. การศึกษาภาคชีวิต (Life- Long Education)งานพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษา ต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมถึงคนทุกวัยที่อยู่ในชุมชนนักพัฒนาจึงต้องทำงานกับคนทุกเพศทุกวัยจนทำให้เกิดการพัฒนาสังคมของคน

สรุปได้ว่า การวางแผนคือการคาดคะเน ตั้งเป้าหมาย กำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม/โครงการหนึ่งๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีระบบและขั้นตอนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และลดปัญหาความไม่แน่นอนในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีจึงเป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคตจึงเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นการใช้ความพยายามต่อเนื่อง เพื่อเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคตตามที่ต้องการและทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นตามที่ต้องการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ การยึดความต้องการของคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางในการปฏิบัติงาน การมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน

๒.๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่ อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยจึงได้ประมวลแนวคิด ทฤษฎี ของการปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

ความหมายและลักษณะของการปกครองท้องถิ่นลักษณะของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญกล่าวคือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทยปัจจุบันเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างการรวมอำนาจ การแบ่งอำนาจ และการกระจายอำนาจ ลักษณะของการกระจายอำนาจหรือการปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองซึ่งรัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นหนึ่งหรือหลาย ๆ ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตกิจกรรมที่รัฐมอบหมายให้กระทำได้ ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้แน่ชัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประชาชนเข้า

ร่วมดำเนินการและมีความเป็นเอกเทศหรือความเป็นอิสระทางการเงินและอื่น ๆ ในระดับหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

- มีพื้นที่ขอบเขตที่แน่นอน
- เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้อย่างอิสระพอสมควรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเป็นอิสระตามกฎหมายคือ ต้องมียุทธศาสตร์เป็นนิติบุคคลตั้งขึ้นโดยกฎหมายแยกออกจากส่วนกลางสามารถก่อพันธะทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญาเป็นหนี้ หรือทำนิติกรรมรูปอื่น ๆ ได้

- เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แยกออกจากราชการของท้องถิ่นได้ภายในขอบเขตที่สมควร

- ประชาชนมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองตนเองการดำเนินกิจกรรมของการปกครองท้องถิ่นนี้เป็นกระบวนการที่มีใช้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยสิ้นเชิง แต่เป็นกระบวนการทางการเมืองซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือมีสถานิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน หรือเลือกตั้งบางส่วน ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมเลือกตัวแทนทำหน้าที่บริหารกิจกรรมของท้องถิ่นหรือเข้าร่วมกำหนดนโยบาย หรือควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนของตน

- มีอำนาจอิสระบางประการในการบริหารกิจกรรมเช่น การบริหาร และอื่น ๆ ภายในวงรอบกิจกรรมและขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องได้รับมอบหมายอำนาจดำเนินการอย่างเป็นอิสระได้พอสมควร โดยไม่จำเป็นต้องรับฟังคำสั่งจากรัฐบาลกลางหรือหน่วยราชการจากส่วนกลางแต่อย่างใด

- มีอำนาจในการจัดหาและใช้จ่ายได้อย่างเป็นอิสระ เมื่อเป็นอิสระในการดำเนินการแล้ว หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องอิสระในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ คือมีแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีบางประเภทได้รวมทั้งหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดรูปแบบของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันมี ๔ รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, ๒๕๓๔)^{๓๙}

สรุปว่า การปกครองท้องถิ่นลักษณะของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญกล่าวคือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทยปัจจุบันเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างการรวมอำนาจ การแบ่งอำนาจ และการกระจายอำนาจลักษณะของการกระจายอำนาจหรือการปกครองท้องถิ่นและยังแบ่งเป็นเขตการปกครองรูปแบบพิเศษ คือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาเพื่อเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินปี ๒๕๓๔ ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้แน่ชัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มียุทธศาสตร์หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประชาชนเข้าร่วมดำเนินการและมีความเป็นเอกเทศหรือความเป็นอิสระทางการเงินและอื่น ๆ ในระดับหนึ่ง

^{๓๙} อโนทัย ธรรมกุล ,คู่มือการสอบบรรจุปลัดอำเภอและผู้ช่วยนายทะเบียนอำเภอ.,(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แอล เอส, ๒๕๕๕),หน้า ๑๐๕-๑๑๐.

ตารางที่ ๒.๘ สรุปนิยาม หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่น

นักวิชาการ	นิยาม หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่น
อโนทัย ธรรมกุล (๒๕๕๕, หน้า ๑๐๕-๑๑๐)	๑.การปกครองท้องถิ่นผสมผสานระหว่างการรวมอำนาจ ๒.การแบ่งอำนาจ และการกระจายอำนาจ

๒.๔.๑ การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองแบบการปกครองท้องถิ่นที่มีการพัฒนามาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ และเป็นรูปแบบการปกครองแบบแรกของของไทยด้วย และได้มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้ นักวิชาการกล่าว ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานสัมภาษณ์แกหนังสือพิมพ์ The New York Time ฉบับวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๗๕ ความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรเริ่มที่การปกครองท้องถิ่น ในรูปเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการท้องถิ่น เรากำลังพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาดถ้าเรามีการปกครองระบอบรัฐสภาก่อนที่จะประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองส่วนท้องถิ่น”^{๔๐} และนักวิชาการได้สรุปการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล ไว้ดังนี้ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๑๑ พุทธศักราช ๒๕๔๓ กำหนดให้ท้องถิ่นใดมีสภาพยกสมควรแต่ฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งเทศบาลนั้นๆเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และให้เทศบาลเป็นทบวงการเมืองมีอำนาจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นๆ (มาตรา๗) โดยกำหนดรูปแบบเทศบาลดังนี้

๑. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชกฤษฎีกานั้น ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา๙)

๒. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามพระราชบัญญัตินี้ และมีพระราชกฤษฎีกานั้นยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง มีพระราชกฤษฎีกานั้น ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา๑๐)

๓. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามพระราชบัญญัตินี้ และมีพระราชกฤษฎีกานั้นยกฐานะเป็นเทศบาลนคร มีพระราชกฤษฎีกานั้น ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา๑๑) ทั้งนี้การเปลี่ยนชื่อหรือเขตเทศบาลให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา (มาตรา๑๒) และเทศบาลที่ยกฐานะอาจถูกเปลี่ยนแปลงฐานะหรือยุบเลิกได้โดยตรา (มาตรา๑๓) และกล่าวถึงโครงสร้างของเทศบาล และคณะเทศมนตรี

^{๔๐} ปธาน สุวรรณมงคล,รศ.ดร.,สถาบันและกระบวนกรทางการเมืองไทย,หน่วยที่ ๑๔, (นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๔๘),หน้า ๑๓๐-๑๔๒.

หรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี เทศบาลใดมีการบริหารรูปแบบคณะเทศมนตรี หรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาล^{๔๑}

มีนักวิชาการกล่าวถึง แนวคิดการจัดตั้งเทศบาลและหลักการ สรุปได้ดังนี้ ประเภทของเทศบาล กฎหมายได้กำหนดให้มีเทศบาลแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร ซึ่งมีหลักเกณฑ์จัดตั้งดังนี้

๑. เทศบาลตำบล กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้กว้างๆดังนี้ว่า ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชกฤษฎีกา

๒. เทศบาลเมือง กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้ดังนี้

- ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองทุกแห่ง

- ท้องถิ่นที่มีใช้ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่หมื่นคนขึ้นไป มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันกฎหมายกำหนดไว้ และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

๓. เทศบาลนครมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้ดังนี้

- เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป

- มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันกฎหมายกำหนดไว้

- มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร^{๔๒}

สรุปว่า เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองแบบการปกครองท้องถิ่นที่มีการพัฒนามา ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และ เป็นรูปแบบการปกครองแบบแรกของของไทย และมีพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๑๑ พุทธศักราช ๒๕๔๓ กำหนดให้ท้องถิ่นใดมีสภาพยกสมควรแต่ฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งเทศบาลนั้นๆเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และให้เทศบาลเป็นทบวงการเมืองมีอำนาจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นๆ

ตารางที่ ๒.๙ สรุปนิยาม หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล

นักวิชาการ	นิยาม หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล
ปธาน สุวรรณมงคล, รศ.ดร. (๒๕๔๘, หน้า ๑๓๐-๑๔๒)	“ข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรเริ่มที่ การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชน ควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการท้องถิ่น เรากำลังพยายามให้ การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาดถ้า เราไม่มีการปกครองระบอบรัฐสภาก่อนที่จะประชาชนจะมีโอกาส เรียนรู้และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิ”

^{๔๑} ทองอาน พาไทสง, ประมวลกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติงานของท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินต์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๐-๑๔๒.

^{๔๒} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบาย ศึกษา, บริษัทสุชุมและบุตรจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

๒.๔.๑.๑ การปกครองท้องถิ่นรูปแบบตำบล

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบตำบลเป็นการบริหารงานเทศบาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ดังนี้

๑. เทศบาลรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในลักษณะการกระจายอำนาจซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ

- ๑.๑ เพื่อเป็นโรงเรียนฝึกสอนประชาธิปไตยให้กับประชาชน
- ๑.๒ เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
- ๑.๓ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- ๑.๔ เพื่อประหยัดรายจ่ายของรัฐและให้การบริหารงานเป็นไปอย่าง

ประสิทธิภาพ

๒. ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ “เทศบาล” มีลักษณะเช่นเดียวกันกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือ

- ๒.๑ เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล
- ๒.๒ เทศบาลมีพื้นที่และขอบเขตที่แน่นอน
- ๒.๓ เทศบาลมีสภาและผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง
- ๒.๔ เทศบาลมีรายได้ ทรัพย์สิน และงบประมาณของตนเอง
- ๒.๕ เทศบาลมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร
- ๒.๖ เทศบาลมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

๓. ลักษณะหน่วยการปกครองท้องถิ่นของเทศบาล มีลักษณะเป็น องค์การปกครองท้องถิ่น ดังนี้คือ

๓.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตัวแทนและตัวแทนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายข้อบังคับและบริหาร ดังจะเห็นว่าสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้มาโดยการเลือกตั้งจากประชาชนทั้งสิ้น

๓.๒ เทศบาลเป็นนิติบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดในฐานะนิติบุคคล

๓.๓ ความเป็นอิสระในการบริหาร เทศบาลมีสำนักปลัดเทศบาลและส่วนราชการต่าง ๆ ที่สนับสนุนการทำงานของตนเอง ส่วนราชการต่าง ๆ นี้ อาจมีมากน้อยแล้วแต่ปริมาณความรับผิดชอบและภารกิจของเทศบาล เช่น แบ่งเป็น ฝ่ายช่าง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายคลัง ฝ่ายประปา เป็นต้น ส่วนราชการเหล่านี้มีพนักงานเทศบาลดำเนินการภายใต้การบังคับบัญชาของปลัดเทศบาล

๓.๔ ความเป็นอิสระด้านการเงิน เทศบาลมีรายได้ของตนเองจากแหล่งรายได้หลายประเภท เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ รายได้จาก ทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ พันธบัตรหรือเงินกู้ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้และเทศบาลมีอำนาจใช้จ่ายเงินเหล่านี้โดยสภาเทศบาลเป็นผู้อนุมัติงบประมาณรายจ่าย แต่อย่างไรก็ดีการดำเนินงานของเทศบาลมิได้เป็นอิสระโดยสิ้นเชิง ยังถูกควบคุมจากรัฐบางประการ

กระนั้นก็ตามก็นับว่าเทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มากที่สุด เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปอื่น เช่นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล^{๔๓}

สรุปว่า เทศบาลจึงเป็นระบบการปกครองท้องถิ่นที่ใช้กับชุมชนเมือง และเป็นที่ยอมรับในระบบการเมืองการปกครองของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่มี การปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนจะมีบทบาทอันสำคัญในการเสนอตัวสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเป็นคณะผู้บริหาร และประชาชนในท้องถิ่นเองจะใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้งบุคคลในพรรคที่ประชาชนเห็นชอบและสนับสนุนหรือคอยติดตามควบคุมให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายนั้น ๆ จึงถือได้ว่าการปกครองเทศบาลเป็นระบบการปกครองตนเองของคนในท้องถิ่นสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น และถือได้ว่าเป็นสถาบันที่ส่งเสริมการปกครองตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

ตาราง ๒.๑๐ สรุปนิยาม หรือ การปกครองท้องถิ่นรูปแบบตำบล

นักวิชาการ	นิยาม หรือ การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล
อโนทัย ธรรมกุล (๒๕๓๕, หน้า ๑๐๕-๑๑๐)	๑.การปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาลเป็นกาบริหารงานเทศบาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ๒.เทศบาลรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในลักษณะการกระจายอำนาจ ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นในรูป เทศบาล

๒.๔.๒ การปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล

กำเนิดและพัฒนารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอดีต การจัดระเบียบบริหารระดับตำบลมี ๓ รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง คณะกรรมการตำบลและสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่๒๒๒/๒๔๙๙โดยคณะกรรมการตำบลประกอบด้วย กำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล แพทย์ประจำตำบล ครูประจำตำบลในตำบลนั้นคนหนึ่ง ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลนั้น ไม่น้อยกว่า ๒ คน และให้มีข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตำบลด้วย ส่วนสภาตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบลซึ่งมาจากราษฎรผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านละ ๒ คน รูปแบบที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลพ.ศ. ๒๔๙๙ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สภาตำบลและคณะกรรมการตำบล ซึ่งสภาตำบลประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งหมู่บ้านละ ๑ คน และกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบลเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง ส่วนคณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กำนันตำบลท้องที่เป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล แพทย์ประจำตำบล

^{๔๓} อโนทัย ธรรมกุล ,คู่มือการสอบบรรจุพลัด-อำเภอและผู้ช่วยนายทะเบียนอำเภอ. , (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แอล เอส, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๕-๑๑๐.

และกรรมการอื่นซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากครูใหญ่โรงเรียนในตำบลหรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนไม่เกิน ๕ คนรูปแบบที่สาม สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๗๕/๒๕๐๙ เป็นการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการเรียกว่า “คณะกรรมการสภาตำบล” ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยครูประชาบาลในตำบลนั้น ๑ คน ซึ่งนายอำเภอคัดเลือกจากครูประชาบาลในตำบลเป็นกรรมการสภาตำบลและราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ ๑ คน ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งขึ้นเป็นกรรมการสภาตำบล โดยกำนันเป็นประธานกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง และมีรองประธานกรรมการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งจากกรรมการด้วยกัน การบริหารงานของสภาตำบลนอกจากจะมีคณะกรรมการสภาตำบลดังกล่าว สภาตำบลยังมีเลขานุการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งกันขึ้นมาหรือตั้งจากบุคคลภายนอก และมีที่ปรึกษาสภาตำบล ซึ่งเป็นพัฒนากรตำบลนั้นอีกด้วย

ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งประกาศใช้วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๗ และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘ โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าวคือ การยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมามีติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงกลับมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลอีกครั้งหนึ่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายท้องถิ่นแก้ไขเพิ่มเติม ๓ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายทั้ง ๓ ฉบับ คือ การกำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น จนถึงปัจจุบัน

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระบอบการปกครองที่สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจของรัฐ ที่ได้มอบหมายให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นผู้ดูแลตนเองทั้งในด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ การจัดการพัฒนาในทุกด้าน ภายในท้องถิ่นของตนเองโดยรัฐเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและประสานงานให้เป็นไปตามทิศทางและนโยบายที่กำหนดไว้ เนื่องจาก รัฐได้ตระหนักดีว่ารูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความคล่องตัว ประชาชนสามารถเลือกผู้บริหารมาเป็นตัวแทนของตนในการดูแล รับผิดชอบบริหารงานท้องถิ่น สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกจุด รวดเร็ว ทันต่อความต้องการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งประเทศไทยได้แบ่งการปกครองท้องถิ่นออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
๒. เทศบาล (แบ่งเป็น เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล)
๓. องค์การบริหารส่วนตำบล
๔. เขตการปกครองพิเศษกรุงเทพมหานคร
๕. เขตการปกครองพิเศษพัทยา

๒.๔.๓ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

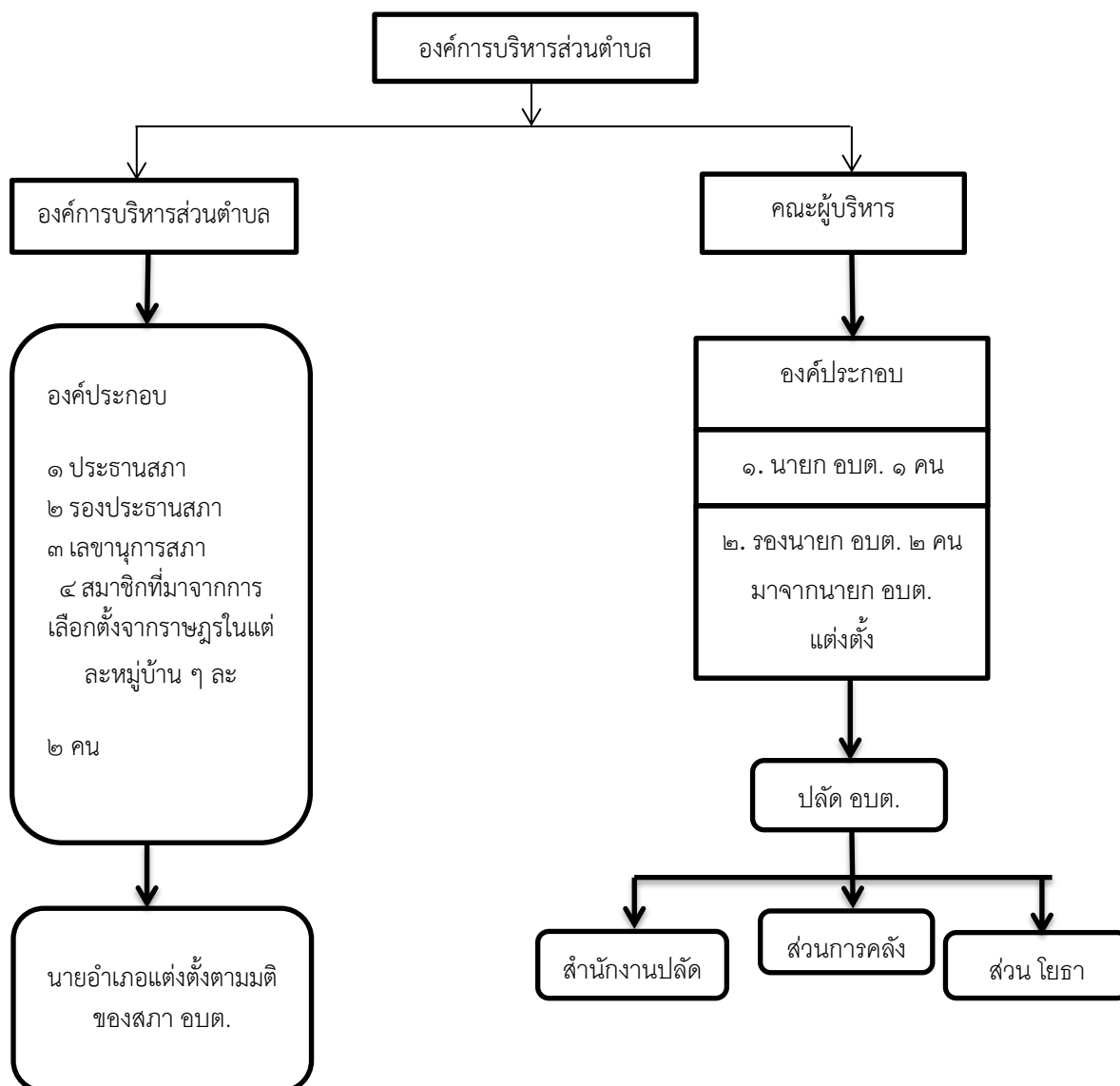
องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา ๔๔) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ ๒ คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้น โดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๖ คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง ๒ หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล นั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ ๓ คน (มาตรา ๔๕) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล คนหนึ่งและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒ คน ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง (มาตรา ๕๘)^{๔๔} และ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง หมู่บ้านละ ๒ คน ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี ๑ หมู่บ้าน ให้หมู่บ้านนั้นเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๖ คน และในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี ๒ หมู่บ้านให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละ ๓ คน

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีวาระ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงเมื่อ ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตาย ลาออก เป็นผู้ได้เสียในทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้อับต.ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้อยู่ประจำในหมู่บ้านที่ตนได้รับเลือกตั้งเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกิน ๖ เดือน ขาดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลติดต่อกัน ๓ ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลที่สมควร สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากมีพฤติกรรมที่เสื่อมเสียหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเสื่อมเสียราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีประธานสภาและรองประธานสภา ๑ คน ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วให้นายอำเภอแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของสภาองค์การ

^{๔๔} ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๗. “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๔๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๕๖”, (สำนักพิมพ์ บริษัท สกายบุ๊กจำกัด. กรุงเทพมหานคร.)

บริหารส่วนตำบล โดยที่ประธานและรองประธานสภาดำรงตำแหน่งจนครบอายุของสภาหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา ๔๙)^{๔๕}

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖
ที่มา : วัชรพงษ์ ทุมมาศ ,๒๕๔๖ :

^{๔๕} ผศ.ดร.โกวิทย์ พวงงาม. “องค์การบริหารส่วนตำบล” สารานุกรมการเมืองการปกครองของไทย สถาบันพระปกเกล้า. แหล่งที่มา : <http://www.thaipoliticsgovernment.org/wiki> พ.ศ. ๒๕๕๘

สรุปว่า องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา ๔๔) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ ๒ คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้น โดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๖ คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง ๒ หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล นั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ ๓ คน (มาตรา ๔๕) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีวาระ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงเมื่อ ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตาย ลาออก เป็นผู้ได้เสียในทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้อบต.ขาดคุณสมบัติ

ตารางที่ ๒.๑๑ สรุปนิยาม หรือ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการ	นิยาม หรือ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล
ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๔๗.แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๕๖)	สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง หมู่บ้านละ ๒ คน ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี ๑ หมู่บ้าน ให้หมู่บ้านนั้นเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๖ คน และในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี ๒ หมู่บ้าน ให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละ ๓ คน
ผศ.ดร.โกวิทย์ พวงงาม (พ.ศ. ๒๕๕๘)	สภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีวาระ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงเมื่อ ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตาย ลาออก เป็นผู้ได้เสียในทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้อบต.ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๔.๔ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

จากผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งรัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง มาตรา ๑๖ ดังนี้

๑. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
๒. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
๓. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
๔. การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
๕. การสาธารณสุขการ
๖. การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ
๗. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
๘. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
๙. การจัดการศึกษา
๑๐. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
๑๑. การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
๑๒. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
๑๓. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
๑๔. การส่งเสริมกีฬา
๑๕. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๑๖. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
๑๗. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
๑๘. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
๑๙. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
๒๐. การจัดให้มีและควบคุมสุสาน และ ฌาปนสถาน
๒๑. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
๒๒. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
๒๓. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ

๒๔. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒๕. การผังเมือง

๒๖. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

๒๗. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

๒๘. การควบคุมอาคาร

๒๙. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓๐. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓๑. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนด^{๔๖}

สรุปว่า อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะที่องค์การ บริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งรัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์การ บริหารส่วนตำบล โดยได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้องค์การ บริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของ ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

ตารางที่ ๒.๑๒ สรุปนิยาม หรือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

นักวิชาการ	นิยาม หรือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ กำหนด
ผศ.ดร.โกวิท พวงงาม (พ.ศ. ๒๕๕๒)	พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้องค์การบริหาร ส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการ บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนใน ท้องถิ่นของตนเอง (มาตรา ๑๖)

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๒.

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

ตำบลบ่อรังเป็นตำบลเก่าแก่ของอำเภอวิเชียรบุรี โดยมีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่าเดิมมีชาวบ้านอพยพมาจากนครราชสีมา เหตุที่ต้องอพยพเนื่องจาก การแพ้ศึกสงครามในสมัยท้าวสุรนารี ชาวบ้านในนครราชสีมาต่างอพยพไปในที่ ต่างๆ บางส่วนได้อพยพมาอยู่ที่บริเวณบ้านบ่อรัง (ชื่อบ้านในปัจจุบัน) และบางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่บริเวณบ้านน้ำร้อน(ประเทศลาวในปัจจุบัน) เมื่อชาวบ้านที่อพยพไปในที่ต่างๆตั้งถิ่นฐานมั่นคงแล้วจึงกลับไปรับญาติ พี่น้อง ที่เหลือมาอยู่ด้วย และต่อมาได้มีชาวบ้านจากกลุ่มอื่นๆ อพยพมาอยู่ด้วย ทำให้จำนวนประชากรในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นดังเช่นปัจจุบันนี้ ที่มาของชื่อบ้านบ่อรังผู้สูงอายุของหมู่บ้าน ได้เล่าว่า ในสมัยนั้น ยาโต ซึ่งมีสามีชื่อเมือง และยาสำลี อาศัยอยู่บริเวณบ้านใกล้เคียง ได้นำวัว ควายไปเลี้ยง เมื่อยาทั้งสองเหนื่อย จึงได้ไปนั่งพักใต้ต้นไม้ใหญ่(ชื่อต้นไม้ที่ชาวบ้านเรียกว่า ต้นรัง) ขณะที่นั่งพักอยู่นั้น ยาโตและยาสำลี ได้ใช้มีดขุดดินใต้ต้นรังซึ่งปรากฏว่า มีน้ำไหลออกมาจำนวนมาก ยิ่งขุดลึกลงไปน้ำก็ยิ่งไหลออกมามากขึ้น ยาโตและยาสำลีจึงไปตามชาวบ้านมาช่วยขุดเพราะเห็นว่าจะได้มีบ่อน้ำไว้ใช้ เมื่อร่วมกันขุดบ่อลึกไปได้ระยะหนึ่ง จึงพบหินก้อนใหญ่ ทำให้ขุดต่อไปไม่ได้ จึงมีบ่อน้ำที่อยู่ใต้ต้นรังดังที่เห็นในปัจจุบัน(แหล่งน้ำนั้นอยู่บริเวณ ท้ายวัดบ่อรัง) ต่อมาชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบล ตามแหล่งน้ำที่ได้ใช้กันอยู่นั้นว่า บ่อรัง โดยหมายถึงชื่อบ่อน้ำใต้ต้นรัง

๑. สภาพทั่วไป ตำบลบ่อรังเป็นตำบลหนึ่งในสิบสี่ตำบลของอำเภอวิเชียรบุรี ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของอำเภอวิเชียรบุรีระยะทางประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับ เขตตำบลท่าโรง ตำบลน้ำร้อน อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับ เขตตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับ เขตอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับเขตตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. สภาพการเมืองการปกครอง การปกครองตำบลบ่อรัง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์แบ่งการปกครองเป็น ๑๒ หมู่บ้าน คือ

๑. บ่อรัง ๒.บ่อรัง ๓. หนองบัวขาว ๔.หนองบัวขาว ๕. หนองไม้สอ ๖. วังไผ่
๗. บ้านใหม่ ๘.หนองโป่ง ๙.หนองสะแก ๑๐.ใหม่วิไลวัลย์ ๑๑.หนองบัวทอง
๑๒. ดงตะเคียน

ตารางที่ ๒.๑๓ จำนวนประชากรตำบลบ่อร้าง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑.บ่อร้าง	๗๐๗	๓๒
๒.บ่อร้าง	๔๖๐	๒๑
๓.หนองบัวขาว	๓๕๖	๑๖
๔.หนองบัวขาว	๑,๓๗๙	๖๒
๕.หนองไม้สอ	๙๔๒	๔๒
๖.วังไผ่	๖๑๑	๒๗
๗.บ้านใหม่	๑,๐๑๓	๔๕
๘.หนองโป่ง	๘๘๕	๓๙
๙.หนองสะแก	๕๘๕	๒๖
๑๐.ใหม่วิไลวัลย์	๔๕๕	๒๐
๑๑.หนองบัวทอง	๗๐๑	๓๑
๑๒.ดงตะเคียน	๔๘๑	๒๑
รวม	๘,๕๗๕	๓๘๒

๓. สภาพทางเศรษฐกิจ ด้านการเกษตร

- ประกอบอาชีพเกษตร	๒,๗๖๗	ครัวเรือน
- จำนวนเกษตรกร	๙,๗๒๘	คน
- แรงงานรับจ้างตลอดปี		คน
- การเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่		คน
- ใช้น้ำฝนอย่างเดียว	๒,๗๖๗	ครัวเรือน
- แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑,๐๔๑	ครัวเรือน
- น้ำชลประทาน	๒๗๖	ครัวเรือน
- สระน้ำ	-	ครัวเรือน

การใช้ที่ดินแยกตามลักษณะพื้นที่ทั้งหมด	๑๒๖,๗๙๓	ไร่
- พื้นที่นา	๗๓,๘๖๕	ไร่
- พื้นที่ไร่	๒๖,๗๕๕	ไร่
- พื้นที่สวน	๒,๕๕๗	ไร่
- ที่อยู่อาศัย	๑๐,๕๘๐	ไร่
- ที่ดินสำหรับเลี้ยงสัตว์	๔,๒๕๐	ไร่
- ที่ดินสาธารณะประโยชน์	๒,๔๗๒	ไร่
- ที่พื้นน้ำ คลอง บึง ถนน	๕,๑๐๘	ไร่

- ที่ดินว่างเปล่า	๑,๒๐๖	ไร่	
ลักษณะการครอบครองที่ดิน			
- ที่ดินเป็นของตนเอง	๒,๑๐๐	คร้วเรือน	
- เช่าผู้อื่น	๖๖๕	คร้วเรือน	
- อาศัยผู้อื่น	-	คร้วเรือน	
- สปก.	๑,๗๘๐	คร้วเรือน	
- อื่นๆ	-	คร้วเรือน	
แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร			
- คลองสาธารณะ	จำนวน	๑๖	สาย
- สระน้ำสาธารณะ	จำนวน	๑๙	ลูก
- คลองส่งน้ำ (คลองคอนกรีต) ถ่ายโอบ	จำนวน	๑	ลูก
- ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	๒๔	จุด
การคมนาคม			
- ถนนดินลูกรัง	จำนวน	๖๕	สาย
- ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	จำนวน	๙๒	สาย
- ถนนลาดยาง	จำนวน	๘	สาย
- สะพาน	จำนวน	๑	สาย
- ฝาย	จำนวน	๑๙	แห่ง
- ถนนน้ำล้น	จำนวน	๑	แห่ง
- ท่อลอดเหลี่ยม	จำนวน	๒๘	จุด

๒.๖ ข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนา ๓ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบะบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยกำเนิดและพัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การบริหารงานบุคคล ที่มาของรายได้และรายจ่าย การกำกับดูแล ตลอดจนปัญหาและแนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตและแผนพัฒนานั้นอยู่ในการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยจึงทำงานวิจัย เรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบะบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๖.๑ แผนพัฒนา ๓ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบะบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐)

การวางแผนพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และได้กำหนดยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผน โดยผ่านกระบวนการประชาคม เพื่อเป็น

เครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อที่จะได้นำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติและช่วยดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยประชาชนสามารถเลือกผู้แทนเข้ามาบริหารงาน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งในปัจจุบัน การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การพัฒนาท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศไทย ส่วนร่วมการพัฒนาดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ทั้งในด้านการเมือง การบริหาร และปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สามารถกำหนดและควบคุมแนวทางการพัฒนา คือ การวางแผนพัฒนาซึ่งมีทิศทางที่แน่นอน เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหารในการกำหนดสิ่งที่จะดำเนินการล่วงหน้า มีความถูกต้องเหมาะสม ประหยัดเวลา งบประมาณและทำให้การบริหารงาน มีความสะดวก คล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑. ลักษณะของแผนสามปี

แผนพัฒนาสามปี เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลับไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งๆ จะมีโครงการ/กิจกรรม ได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรม ที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด นอกจากนั้น แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/กิจกรรม จากแผนพัฒนาสามปี ในปีที่จะจัดทำงบประมาณไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้นำแผนชุมชนมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ให้คำนิยามของแผนพัฒนาสามปีว่า หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

ดังนั้น โครงการที่บรรจุอยู่ในแผนสามปี โดยเฉพาะในแผนประจำปีแรกของห้วงระยะเวลาสามปีนั้นควรมีสภาพความพร้อมอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑. มีความแน่นอนของกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยควรมีการประเมินถึงความเป็นไปได้โครงการ/กิจกรรม รวมทั้งผลประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากโครงการ/กิจกรรม

๒. กิจกรรมที่อยู่ในแผนประจำปีแรกของห้วงระยะเวลาสามปี ควรมีความพร้อมในเรื่องรูปแบบและรายละเอียดทางเทคนิคพอสมควร เพื่อให้สามารถกำหนดรายการในแผนพัฒนาที่จะนำไปใช้จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ต่อไป

แผนพัฒนาสามปี มีลักษณะกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นเอกสารที่แสดงสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
๒. เป็นเอกสารที่แสดงถึงแนวทางการพัฒนาและวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนและมีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่จะดำเนินการ
๓. เป็นเอกสารที่แสดงโครงการ/กิจกรรม การพัฒนาที่จะดำเนินการเป็นห้วงระยะเวลาสามปี
๔. เป็นเอกสารที่จะแสดงความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากับงบประมาณรายจ่ายประจำปี

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

๑. เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนางานขององค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นการเตรียมโครงการต่างๆ ให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมจะบรรจุในเอกสารงบประมาณประจำปีและนำไปปฏิบัติทันทีเมื่อได้รับงบประมาณ
๒. เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล
๓. เพื่อให้การดำเนินการตามแผนพัฒนางานขององค์กรบริหารส่วนตำบล ได้รับความสำเร็จ
๔. เพื่อเป็นการชี้แนะให้การปฏิบัติงานดำเนินไปในทิศทางที่ต้องการ
๕. เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์การพัฒนา
๖. เพื่อให้เกิดการประหยัดเวลา งบประมาณ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์มากที่สุด

๓. ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

๑. การเตรียมการจัดทำแผน หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นพบผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงภารกิจที่ต้องดำเนินการเสนอโครงการจัดทำแผนพัฒนาสามปีผ่านปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติโดยโครงการดังกล่าวเป็นการกำหนดทรัพยากรในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และกำหนดปฏิทินการทำงานไว้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหน่วยงานภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมทราบ

๒. การคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน สรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนชุมชนที่เกินขีดความสามารถในการดำเนินการของชุมชน นโยบายของผู้บริหาร ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและอำเภอ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อ

ดำเนินการจัดประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ต้องการนำมาจัดทำแผนพัฒนาสามปีต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลคณะกรรมการสนับสนุนจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาที่เลือกกว่าต้องการข้อมูลประกอบการพิจารณาคัดเลือกโครงการ/กิจกรรมใดในช่วงเวลาใดและแหล่งใดบ้าง โดยการเก็บข้อมูลทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค SWOT ANALYSIS การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๔ กิจกรรม ได้แก่ การประเมินการพัฒนาที่ผ่านการคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนา และการตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

๔. การกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา หลังจากได้แนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีแล้ว ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีโดย คำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน ชัดความสามารถทางทรัพยากรการบริหารขององค์กร และความเชื่อมโยงของกิจกรรมท้องถิ่นด้านกระบวนการดำเนินงานและในด้านของผลการดำเนินการเพื่อบรรลุกิจกรรมลงในปีต่างๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๕. การจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พิจารณาคัดเลือกโครงการที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี มาจัดทำรายละเอียด โครงการในด้านเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์งบประมาณ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบและตัวชี้วัดผลสำเร็จ โดยเน้นการศึกษารายละเอียดของกิจกรรมที่จะดำเนินการในปีแรกของแผนพัฒนาสามปีเพื่อให้สามารถนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อไป

๖. การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี เมื่อคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปีแล้วเสร็จให้จัดเวทีประชาคม ประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอร่างแผนพัฒนาสามปี และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาสามปีให้สมบูรณ์ เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาต่อไป

๗. การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีผ่านการพิจารณาให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ (กรณีที่มีการมอบอำนาจ) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ผู้บริหารท้องถิ่นนำร่างแผนพัฒนาสามปีผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือคณะอนุกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอเสนอขอรับอนุมัติจากสภาท้องถิ่น

เมื่อสภาท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีและนำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ คณะอนุกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน

๔. ประโยชน์ของแผนพัฒนาสามปีการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาอย่างรอบคอบ ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ที่อาจมีความเชื่อมโยงและส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด ดังนี้

๑. ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีทิศทางและครอบคลุมทุกด้าน
๒. ทำให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาในอนาคตความเป็นไปในแนวทางใด ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร
๓. ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในการกำหนดแผนงาน โครงการ รายละเอียดโครงการ หรือกิจกรรมที่ประชาชนต้องการให้เกิดในชุมชน
๔. ทำให้การบริหารเงินงบประมาณเป็นไปอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

ตามที่พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนั้นยังได้ให้อำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้อีกด้วย ทั้งนี้ในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารงาน การบริหารบุคคล การเงินและการคลัง และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนด ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น ถึงจะต้องตระหนักว่าแผนพัฒนาของท้องถิ่น จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล แผนกระทรวง กรม และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและในระดับอำเภอ

ดังนั้นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาสามปี ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงขั้นตอนและกำหนดระยะเวลาของการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

การจัดทำ แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี และจะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงานเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลบ่อเรียง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาสามปีนี้จะเป็เครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยผลักดันชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตัวเองได้ อันเป็นแนวทางแห่งความพอเพียง และเพียงพอต่อไป

สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในระยะที่ผ่านมาปัจจัยและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบลน้ำร้อน สามารถสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ เรียงตามความสำคัญได้ ดังนี้

- ๑.ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคและทำการเกษตร
 - ๒.การคมนาคมไม่สะดวก
 - ๓.ประชาชนบางครัวเรือนยังไม่มีไฟฟ้าใช้
 - ๔.ประชาชนขาดรายได้ในช่วงฤดูแล้ง
 - ๕.ไม่มีที่ทิ้งขยะในชุมชน
 - ๖.ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีทุนในการส่งเสริมการศึกษาของบุตร
- ตั้งงบประมาณในการบรรเทาสาธารณภัยและให้มีรถฉุกเฉินการวิเคราะห์ ด้วยเทคนิค

SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค)

๑. จุดแข็ง (Strength)

- มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ
- เป็นชุมชนที่ทำการเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตร ไร่ละ ๔๐ มีผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวโพด ข้าว อ้อย หอมแดง มันสำปะหลัง ฯลฯ
- มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
- มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญคือ เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างอำเภอวิเชียรบุรีกับอำเภอศรีเทพ ซึ่งเป็นเส้นทางสัญจร ที่ร่นระยะเวลาในการเดินทางของประชาชนและยังเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจเพราะประชาชนที่อยู่ตามเส้นทางนี้ได้นำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายและมีจุดพักริมทางที่มีสินค้าไว้ต้อนรับผู้ที่สัญจรผ่านเส้นทางนี้

๒. จุดอ่อน (Weakness)

- มีการนำความรู้ทางเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้น้อย
- แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากถนนเสียหายรถบรรทุกที่วิ่งเข้า-ออกเป็นประจำ
- ช่วงฤดูแล้งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคและการเกษตรไม่เพียงพอ

๓. โอกาส (Opportunity)

- หากทำให้เส้นทางคมนาคมจากอำเภอวิเชียรบุรี ไปจังหวัดเพชรบูรณ์สะดวก ปลอดภัย ไม่ชำรุดทรุดโทรม ก็จะทำให้ประชาชนนิยมมาใช้ถนนสายนี้เป็นหลัก จะสามารถสร้างรายได้ให้ประชาชนเป็นอย่างดี จากการนำสินค้ามาวางจำหน่าย
- รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสินค้าการเกษตร และหาตลาดเพื่อรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรหรือนำไปเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ

๔. อุปสรรค (Threat)

- ภัยจากการใช้สารเคมี มีแนวโน้มรุนแรงและแพร่ขยายมากขึ้น
- ราคาผลผลิตทางการเกษตร ไม่แน่นอน
- วัตถุดิบในการผลิตสินค้าทางการเกษตร เช่น น้ำมัน ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์มีราคาสูง

ตารางที่ ๒.๑๔ การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)

จุดแข็ง (Strenght)	จุดอ่อน(Weakness)
๑. สภาพพื้นที่แบ่งเป็น ๒ ส่วน ๑.๑ เป็นที่ราบสูง ๑.๒ เป็นที่ราบลุ่ม ๒. เป็นพื้นที่ใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ๓. การคมนาคม มีถนนสายหลักสามารถเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย ๔. การศึกษากีฬาและการท่องเที่ยวมีสถานศึกษา จำนวน ๘ แห่ง เป็นโรงเรียนขยายโอกาส และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๘ ศูนย์ กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ๕. การปกครองเป็นตำบลขนาดใหญ่พื้นที่ ๑๒๑ ตรม.จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน ประชากร ๘,๕๗๕ คน ๖. ได้รับงบประมาณเพิ่มมากขึ้นจากภาษีปริโตรเลียม ๗. มีโครงการขุดสระขนาดใหญ่ที่จะช่วยบรรเทาปัญหา การขาดแคลนน้ำได้ ๘. มีเจ้าหน้าที่ และพนักงาน รวม ๕๒ คน เกือบครบ ทุกส่วนงานตามภารกิจหน้าที่ของ อบต.	๑. เป็นพื้นที่ครอบครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ ๑.๑ ขาดแคลนน้ำ ๑.๒ มีน้ำหลากและท่วมขังพื้นที่การเกษตรในฤดูฝน ๒. การทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ๒.๑ ไม่มีแหล่งน้ำที่สามารถกักเก็บไว้เพื่ออุปโภคบริโภค และทำการเกษตรในฤดูแล้ง ๒.๒ แหล่งน้ำใต้ดินอยู่ลึกเกินไป ๓. อบต.ยังไม่มีที่ทิ้งขยะ ๔. เกษตรกรยังไม่มีอาชีพเสริมที่มั่นคง ๕. ไม่มีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐานประจำตำบล ๖. ไม่มีสวนสาธารณะ หรือสถานที่พักผ่อน หรือสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ ๗. การติดต่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารและประสานงานต่างๆ ต้องใช้ระยะเวลาบางพื้นที่อยู่ห่างไกลจะติดต่อค่อนข้างยาก

โอกาส(Opportunity)	ข้อจำกัด(Threat)
๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ส่งเสริมให้มีรายได้ มีน้ำใช้ตลอดปี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพึ่งตนเองได้ ๒. ในพื้นที่ทำการเกษตรมีผลผลิตข้าวเป็นหลักสามารถ ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นข้าวที่มีคุณภาพได้ ๓. โรงเรียนบ้านบ่อรังได้เริ่มเปิดทำการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่๖ ประจำปีการศึกษา ๑/๒๕๕๔ ๔. มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรขนาดใหญ่ ที่จะช่วยส่งเสริมการทำเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน	๑. การทำการเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเป็นหลัก การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำใช้ประมาณจำนวนมาก ๒. อบต.ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนา ๓. การพัฒนาด้านการศึกษาต้องอาศัยระยะเวลา และบุคลากรที่มีศักยภาพ

ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาปี พ.ศ. ๒๕๕๗

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง มีลักษณะที่ตั้งส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบท ซึ่งประกอบอาชีพทางการเกษตร ประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นเป็นบางหมู่บ้าน ประชาชนบางหมู่บ้านจะเข้าไปทำงานในตัวเมือง และพักอาศัยอยู่ในเขตตำบล คาดว่าจะมีสัดส่วนการขยายตัวของชุมชนจะมีมากขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ตามมา ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรังจึงต้องวางแผนการรองรับการเจริญเติบโต ควบคู่ไปกับการเร่งแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของประชาชน โดยการปรับปรุงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและรูปแบบในการประกอบอาชีพและการให้บริหารด้านอื่นๆ โดยการบริหารจัดการโดยยึดหลักให้การพัฒนาสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนและคนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์สูงสุด

ผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมาภายใต้แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง พ.ศ. ๒๕๕๕ ในการนำแผนพัฒนาไปแปลงในการปฏิบัติโดยใช้แผนดำเนินงานเป็นแนวทางการในการติดตามแผนพัฒนานั้นส่วนใหญ่การพัฒนาในแนวทางต่างๆ อยู่ในเกณฑ์ดี ยังมีเพียงบางโครงการที่ยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติเนื่องจากงบประมาณมีการสนับสนุนจากรัฐบาลในช่วงปลายปีงบประมาณ จำนวนเจ้าหน้าที่ในส่วนโยธาไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและขนาดพื้นที่ สรุปผลดำเนินงานของแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๖ สรุปผลดำเนินงานของแต่ละยุทธศาสตร์

ลำดับ	ยุทธศาสตร์ (๒๕๕๗ – ๒๕๕๙)	จำนวนโครงการ		คิดเป็นร้อยละ (%)
		จำนวนโครงการที่ปรากฏอยู่ในแผน	จำนวนโครงการที่ได้ปฏิบัติ	
๑	๑. ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (งานการคมนาคม – งานสาธารณูปโภค – งานด้านการผังเมือง)	๑๔	๗	๕๐
๒	๒. ยุทธศาสตร์ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต (งานส่งเสริมคุณภาพชีวิต – งานสวัสดิการสังคม – งานด้านการศึกษา – งานสิทธิมนุษยชน)	๒๐	๑๔	๗๐
๓	๓. ยุทธศาสตร์ด้านงานการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย(งานด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย – งานด้านการรักษาความยุติธรรม – งานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย)	๑๒	๖	๕๐
๔	๔. ยุทธศาสตร์ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว(งานด้านการส่งเสริมการลงทุน – งานด้านส่งเสริมการเกษตร – งานด้านส่งเสริมพาณิชยกรรม –งานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว)	๒	๒	๑๐๐
๕	๕. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๒	๓	๒๕
๖	๖. ยุทธศาสตร์ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๒	๑๐	๘๔
๗	๗. ยุทธศาสตร์ด้านนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล	๔	๔	๑๐๐
	รวม	๗๖	๔๖	๖๑

การประเมินผลการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติในเชิงปริมาณแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบลน้ำร้อน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อนได้จัดทำแผนพัฒนาไว้ทั้งหมด ๗ แผนงาน ประกอบด้วย

๑. แผนงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน ๑๓ โครงการ
 ๒. แผนงานด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต จำนวน ๒๑ โครงการ
 ๓. แผนงานด้านการพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและ
รักษาความสงบ จำนวน ๑๒ โครงการ
 ๔. แผนงานด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรม และ
การท่องเที่ยว จำนวน – โครงการ
 ๕. แผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม จำนวน ๑ โครงการ
 ๖. แผนงานด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนาจารีตประเพณีและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน ๘ โครงการ
 ๗. แผนงานด้านการเมืองและการบริหารจัดการที่ดี จำนวน ๓๗ โครงการ
- การประเมินประสิทธิผลของแผนพัฒนาตำบลน้ำร้อนในเชิงคุณภาพ การดำเนินงาน
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
๑. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ พร้อมวางท่อ คสล. ยานชุมชน ร้อน
 ๒. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ พร้อมวางท่อ คสล. ยานชุมชน
 ๓. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ พร้อมวางท่อ คสล. ยานชุมชน
 ๔. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ พร้อมวางท่อ คสล.
 ๕. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ พร้อมวางท่อ คสล.
 ๖. โครงการก่อสร้างประปา ม.๖
 ๗. โครงการก่อสร้างถนน คสล. ม.๗
 ๘. โครงการก่อสร้างถนน คสล. ม.๘
 ๙. โครงการก่อสร้างถนน คสล. ม.๙
 - ๑๐.โครงการก่อสร้างถนน คสล. ม.๑๐
 - ๑๑.โครงการก่อสร้างถนน คสล. ม.๑๑
 - ๑๒.โครงการซ่อมแซมถนนลูกรัง ม.๕
 - ๑๓.โครงการขุดลอกคลองลำห้วยไพรตอนบน ม.๑
 ๑๔. โครงการซ่อมแซมไฟฟ้าสาธารณะ

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

๑. โครงการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส
๒. โครงการสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเอดส์
๓. โครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการ
๔. โครงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์กีฬา ๑๒ หมู่บ้าน
๕. โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน
๖. โครงการสนับสนุนอาหารเสริม (นม) สพฐ.
๗. โครงการพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย
๘. โครงการป้องกันโรคติดต่อ

การดำเนินงานด้านการระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบ

๑. โครงการจ้างเหมาบุคคลภายนอกประจำศูนย์กู้ชีพตำบลน้ำร้อน
๒. โครงการศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด
๓. โครงการตั้งจุดบริการประชาชน

การดำเนินงานด้านการวางแผนพาชยกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ การดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีต ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. โครงการแข่งขันกีฬาภายในตำบลน้ำร้อน
๒. โครงการจัดงานต่างๆ ที่เป็นวันสำคัญทางศาสนา
๓. โครงการบวชสามเณร บวชชีพรามณ์
๔. โครงการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ
๕. โครงการปฏิบัติธรรมวันแม่

การดำเนินงานด้านการเมืองและการบริหารจัดการที่ดี

๑. โครงการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพและวิสัยทัศน์ แก่สมาชิกสภา อบต.

ผู้นำท้องถิ่น

๒. อุดหนุนอบต. อื่นๆ
๓. อุดหนุนอาหารกลางวันโรงเรียนสังกัด สพฐ.
๔. อุดหนุนโครงการวันเด็กแห่งชาติ
๕. อุดหนุนโรงเรียนบ้านบ่อร้าง
๖. อุดหนุนโรงเรียนบ้านหนองไม้สอ
๗. อุดหนุนโรงเรียนบ้านวังไผ่
๘. อุดหนุนโรงเรียนบ้านใหม่วิไลวัลย์
๙. อุดหนุนจังหวัดเพชรบูรณ์ตามโครงการเหล่ากาชาดฯ
๑๐. โครงการจัดเวทีประชาคม
๑๑. อุดหนุนที่ทำการปกครองอำเภอวิเชียรบุรี (รัฐพิธีต่างๆ)
๑๒. โครงการสนับสนุนงานทุนการศึกษา

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา วิสัยทัศน์การพัฒนา “ศูนย์รายได้ น้ำใช้ตลอดปี ชีวิตมีความสุข”

พันธกิจหลักการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง

๑. ส่งเสริมการจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค ใช้มีน้ำใช้ตลอดปี
๒. ส่งเสริมการพัฒนา ให้เป็นตำบลน่าอยู่ มีการพัฒนาด้านโครงสร้าง พื้นฐานให้สอดคล้องกับภารกิจของคนในชุมชน
๓. ส่งเสริมการพัฒนาคน ครอบครัว และชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก
๔. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนราชการ องค์กรต่างๆ และการบริหารจัดการ จัดระเบียบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๕. ส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายของรัฐ และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด
จุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง
 ๑. จัดหา ซ่อมแซม ปรับปรุง แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค การเกษตร และเสริมสร้างให้มีรายได้ตลอดปี
 ๒. ปรับภูมิทัศน์ของภายในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง ให้มีความน่าอยู่ มีสนามกีฬา มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย มีความสมดุลทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควบคุมไปกับการดูแลสิ่งแวดล้อม และสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
 ๓. การส่งเสริมฝึกอบรมเพื่อประกอบอาชีพเสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
 ๔. การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
 ๕. สนับสนุนและพัฒนาท้องถิ่นโดยสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ของรัฐ และมีการบูรณาการและร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง

พัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งที่มีรายได้ และมีชีวิตความเป็นสุขสงบ

๑. ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

(งานด้านการคมนาคม -งานสาธารณูปโภค – งานด้านการผังเมือง)

๑.๑ งานด้านการคมนาคมและการขนส่ง นำข้อมูลสภาพเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำในพื้นที่มาประกอบการวางแผน รวมถึงถนนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการลงทะเบียนให้เป็นปัจจุบันเพื่อมีข้อมูลทางหลวงท้องถิ่นโดยระบุพิกัดที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และทราบว่าถนนสายใดอยู่ในสภาพใด และจำเป็นต้องปรับปรุงซ่อมแซมเมื่อใด เพื่อกำหนดไว้เป็นแผนงาน/โครงการในแผนพัฒนาสามปี

๑.๒ งานด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเพื่อการป้องกันน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก และการขาดน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ให้สำรวจข้อมูลแหล่งน้ำโดยระบุพิกัดที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สภาพ และอายุการใช้งานของแหล่งน้ำเพื่อ

การเกษตร อุปโภค บริโภค เพื่อวางแผนบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมในแผนพัฒนาสามปี ตลอดจนตรวจสอบสภาพความสมบูรณ์ของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าสภาพเครื่องสูบน้ำ สถานีสูบน้ำ คลองส่งน้ำ หากจำเป็นต้องซ่อมแซม ให้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาสามปี (การระบุที่ตั้งพิกัดทางภูมิศาสตร์ของโครงการพัฒนาด้านเส้นทางคมนาคมและแหล่งน้ำเพื่อป้องกันการดำเนินการในพื้นที่ซ้ำซ้อน และเตรียมความพร้อมในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกตามแนวทางของสำนักงบประมาณ)

๑.๓ งานด้านการผังเมือง และการควบคุมอาคาร ควรนำผังเมือง/ผังชุมชนมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิต การประกอบอาชีพเสริมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐ
๓. ส่งเสริมแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
๔. พัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเพิ่มมูลค่า
๕. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษตรอุตสาหกรรม และอาหารเพื่อสุขภาพ
๖. ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการเกษตร การค้า การลงทุน และภาคธุรกิจบริการ
๗. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการผลิตแก่เกษตรกรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๘. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
๙. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๑๐. วิจัย/พัฒนา(R+D)และบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ-

ด้านการพัฒนาระบบคุณภาพในการปฏิบัติงานหลักและแนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน ได้นำความคิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับต่างๆ มาเป็นข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ

๑. ยุทธศาสตร์การจัดความจน
๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและสังคมที่มีคุณภาพ
๓. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้
๔. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. ยุทธศาสตร์การต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๖. ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
๗. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม
๘. ยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงของรัฐ

กรอบ นโยบาย ทิศทางและแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
๒. การป้องกัน แก้ไข สาธารณภัย
๓. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การกีฬาและพัฒนาคุณภาพชีวิต
๔. ส่งเสริมเกษตรปลอดภัย และครบวงจร

๕. ส่งเสริมอุตสาหกรรม การพาณิชย์ และสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับ
ประชาชน

๖. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ

๗. ส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดปี

๘. ส่งเสริมการพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาไปสู่

ภูมิภาค

๙. อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๐. การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

๑๑. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ

๑๒. การพัฒนาวิทยาศาสตร์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร

๑๓. ส่งเสริมและพัฒนาด้านสาธารณสุข

๑๔. ส่งเสริมชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. การเพิ่มมูลค่าการเกษตรโดยการส่งเสริมการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่า (ผลิต-
อุตสาหกรรม-ค้าขาย-บริการ-ท่องเที่ยว)

๒. การเร่งรัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงนิเวศน์และเชิงเกษตร

๔. การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้สร้างความเข้มแข็งของชุมชน กลุ่มและประชาชน
ให้มีคุณภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (เพชรบูรณ์เข้มแข็ง)

๕. การพัฒนาระบบการขนส่งและจราจร

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตำบลบ่อไร่

๑. สร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง การพัฒนาคุณภาพการคุ้มครองทางสังคมปรับ
โครงสร้างการพัฒนาชนบทอย่างชัดเจน และ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ปรับตัวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ รู้เท่าทันโลก พึ่งตนเองได้ มีความเท่าเทียมเสมอภาค
โปร่งใส

๓. ปฏิรูประบบบริหารจัดการสู่ธรรมาภิบาล จัดการระบบเศรษฐกิจส่วนรวม เพิ่มขีด
ความสามารถในการแข่งขัน และ พัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์

นโยบายการพัฒนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่

๑. จะเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ และจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา

๒. ส่งเสริมและพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๓. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ตำบล

๔. ส่งเสริมระดมความคิด ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วน
ตำบลทุกส่วนได้ใช้ศักยภาพร่วมกัน

๕. รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในตำบล ให้ทุกคนได้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของ
ตนเอง

๖. ส่งเสริมกิจการลูกเสือ เพื่อให้ประชาชน ได้มีความรักสามัคคีเป็นผลดีของ
ประเทศชาติ

๗. ส่งเสริมกิจกรรม กีฬา นันทนาการ เพื่อให้เยาวชนมีร่างกาย จิตใจ และสุขภาพที่
สมบูรณ์ปลอดภัยจากยาเสพติด

๘. จัดให้มีและบำรุงรักษาการคมนาคม

๙. ดูแลและรักษาถนน แม่น้ำ ลำคลอง ทางเดิน ที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะ
มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

๑๐. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ

๑๑. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๑๒. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

๑๓. คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๑๔. บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี
งามของท้องถิ่น

๑๕. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ทางราชการมอบหมาย ตามนโยบายของรัฐบาล ตามที่รัฐ
ได้ จัดสรรงบประมาณ บุคลากร ปฏิบัติตามข้อบังคับแห่งกฎหมาย

การติดตามและประเมินผลการนำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติ จุดมุ่งหมายและ
วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล เนื่องด้วยการติดตามและประเมินผลโครงการเป็นหน้าที่
ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการพัฒนาสำหรับการติดตามและ
ประเมินผลแบบพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย
การจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนด
องค์ประกอบของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีประธานสภาท้องถิ่น
เป็นประธาน (ในฐานะที่สภาท้องถิ่นมีหน้าที่ ในการกำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามการปฏิบัติงาน
ของหน่วยบริหาร) โดยมีคณะกรรมการฯ ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิที่สภา
ท้องถิ่นได้คัดเลือก ซึ่งจากการที่คณะกรรมการมาจากหน่วยงานหลาย ๆ ฝ่ายนี้จะทำให้การติดตาม
และประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผลของการประเมินสามารถวัดผลบรรลุและวัด
ความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานของโครงการได้อย่าง
แท้จริง อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงแนวทางและกลไกในการติดตามและ
ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี
ในปีต่อ ๆ ไป และเป็นการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า
ด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๒๘
โดยกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแบบพัฒนาท้องถิ่นซึ่ง
ประกอบด้วย

๑. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน

๒. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

๓. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

๔. หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกกันเองจำนวนสองคน

๕. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งที่ทำหน้าที่ประธานกรรมการ และกรรมการอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการ กรรมการตามข้อ ๒๘ ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ข้อ ๒๙ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

๓. รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

๔. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปีตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ ข้อ ๓๙ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

๑. กำหนดแนวทางวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

๓. รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ดังนั้นความสำคัญของการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ การประเมินว่ามีการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติอย่างแท้จริงเพียงใด และได้ผลเป็นอย่างไรเพื่อที่จะสามารถวัดความสัมฤทธิ์ผลของแบบยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาสามปีได้ในขณะเดียวกันก็สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นสมมุติฐานในการจัดทำแผนต่อไปได้

แนวทางและวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาสามปี ถึงระยะใดแล้วการดำเนินการอยู่ในช่วงใด ตรงกำหนดระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

การประเมินผล จำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินให้เกิดความชัดเจน เป็นระบบ มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับซึ่งประกอบไปด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ ๒ ด้าน ได้แก่ เกณฑ์การประเมินหน่วยงาน และ เกณฑ์การประเมินโครงการ^{๔๗} รายได้-รายจ่าย ของ อบต. ในระยะเวลาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖

^{๔๗} แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๖๐), องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

ตารางที่ ๒.๑๗ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ๓ ปี ย้อนหลัง

รายการ	ปีงบประมาณ		
	พ.ศ. ๒๕๕๖	พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘
รายรับจำแนกตามหมวดเงินรายได้			
๑. หมวดภาษีอากร+ภาษีจัดสรร	-	-	-
๒. หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและอนุญาต	๒๖,๓๕๑,๖๖๖.๑๖	๒๕,๒๐๙,๖๐๐	๒๓,๐๖๔,๔๐๐
๓. หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	๖๓,๓๗๔.๕๔	๖๐,๐๐๐	๗๗,๐๐๐
๔. หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด	๑๑๓,๗๐๒.๖๗	๖๕,๐๐๐	๑๔๐,๐๐๐
๕. หมวดเงินอุดหนุน	๙,๐๔๗,๓๕๐	๙,๑๐๐,๔๐๐	๑๖,๙๗๓,๖๐
รวมเงินงบประมาณรายรับ ทั้งสิ้น	๓๕,๕๗๖,๐๙๓.๓๗	๓๔,๕๐๐,๐๐๐	๕๐,๒๕๕,๕๐๐

ที่มา : ข้อมูลจากส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง

ตารางที่ ๒.๑๘ รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล ๓ ปี ย้อนหลัง

รายการ	ปีงบประมาณ		
	พ.ศ. ๒๕๕๖	พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘
รายจ่ายตามงบประมาณรายจ่าย			
- งบกลาง	๒,๘๐๖,๙๖๕.๔๐	๓,๗๖๒,๕๕๐	๓,๐๗๗,๐๐๐
รายจ่ายตามหมวดรายจ่าย			
๑. หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ	๒,๘๓๗,๔๙๐	๖,๓๘๙,๒๔๐	๗,๘๘๗,๐๐๐
๒. หมวดค่าจ้างชั่วคราว	๒,๐๑๕,๘๕๐	๓,๕๒๐,๓๑๐	๔,๔๘๐,๐๐๐
๓. หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ	๗,๔๓๖,๔๕๖.๑๓	๘,๙๓๒,๐๐๐	๙,๔๓๙,๔๐๐
๔. หมวดสาธารณูปโภค	๒,๙๒๖,๓๒๕.๓๕	๒,๐๖๓,๘๐๐	๕,๘๖๓,๒๐๐
๕. หมวดเงินอุดหนุน	๒,๔๐๖,๙๘๐	๙,๖๓๘,๑๐๐	๙,๑๐๔,๙๐๐
๖. หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	๒๖๕,๗๔๑	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐
๗. รายจ่ายอื่น ๆ			
รวมเงินงบประมาณรายจ่าย ทั้งสิ้น	๒๐,๙๒๐,๖๖๔.๓๓	๓๔,๕๐๐,๐๐๐	๔๐,๒๒๕,๕๐๐

ที่มา : ข้อมูลจากส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเรียง

การติดตามและประเมินผลการนำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล เนื่องด้วยการติดตามและประเมินผลโครงการเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการพัฒนาสำหรับการติดตามและประเมินผลแบบพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีประธานสภาท้องถิ่นเป็นประธาน (ในฐานะที่สภาท้องถิ่นมีหน้าที่ ในการกำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยบริหาร) โดยมีคณะกรรมการฯ ซึ่งประกอบกันไปด้วยทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิที่สภาท้องถิ่นได้คัดเลือก ซึ่งจากการที่คณะกรรมการมาจากหน่วยงานหลาย ๆ ฝ่ายนี้จะทำให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผลของการประเมินสามารถวัดผลบรรลุและวัดความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานของโครงการได้อย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงแนวทางและกลไกในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในปีต่อ ๆ ไป และเป็นการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๒๘ โดยกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแบบพัฒนาท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย

๑. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน
๒. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
๓. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
๔. หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกกันเองจำนวนสองคน
๕. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการ และกรรมการอีกคนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการ กรรมการตามข้อ ๒๘ ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ข้อ ๒๙ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๓. รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

ต่อสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ตีพิมพ์ประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์ ดังนั้นความสำคัญของการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ การประเมินว่ามีการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติอย่างแท้จริงเพียงใด และได้ผลเป็นอย่างไรเพื่อที่จะสามารถวัดความสัมฤทธิ์ผลของแบบยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาสามปีได้

ในขณะเดียวกันก็สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นสมมุติฐานในการจัดทำแผนต่อไปได้ การติดตามประเมินผลตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ หมวด ๖ ข้อ ๒๘ กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

๑. สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน
๒. ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกกันจำนวนสองคน
๓. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
๔. หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกกันเองจำนวนสองคน
๕. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหนึ่งคนทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการและกรรมการอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการ และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. กำหนดแนวทางวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
๓. รายงานผลและเสนอความเห็น ซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ตีประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน
๔. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

แนวทางและวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาสามปี ถึงระยะใดแล้วการดำเนินการอยู่ในช่วงใด ตรงกำหนดระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผล จำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินให้เกิดความชัดเจน เป็นระบบ มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับซึ่งประกอบไปด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ ๒ ด้าน ได้แก่ เกณฑ์การประเมินหน่วยงาน และ เกณฑ์การประเมินโครงการ^{๔๘}

สรุปว่า การวางแผนพัฒนานั้น คือ การพัฒนาท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศไทย ส่วนร่วมการพัฒนาดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการทั้งในด้านการเมือง การบริหาร และปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สามารถกำหนดและควบคุมแนวทางการพัฒนา คือ การวางแผนพัฒนาซึ่งมีทิศทางที่แน่นอน และ การจัดทำแผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี

^{๔๘} แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๑) องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ ๒.๑๙ สรุปนิยาม หรือ แผนพัฒนา ๓ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบะบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๑)

นักวิชาการ	นิยาม หรือ แผนพัฒนา ๓ ปี
องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอยะบะบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๐)	๑.การวางแผนพัฒนาซึ่งมีทิศทางที่แน่นอน และ การจัดทำ แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ๒.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนา โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับ ปีงบประมาณแต่ละปี

๒.๕.๓ ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล

ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดทำบริการสาธารณะให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอยู่ ที่สำคัญคือ การมีขนาดเล็ก ทั้งในแง่ของรายได้และบุคลากรน้อย รวมถึงปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ทำให้สภาตำบลได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนมาก เพราะเกณฑ์การยกฐานะนั้นต่ำมาก โดยสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน ๓ ปี เฉลี่ยปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ก็สามารถยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ จึงทำให้ขณะนี้จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลถึง ๖,๑๔๕ แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีศักยภาพที่ต่ำในการพึ่งตนเองด้านการคลังการที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีรายได้น้อยทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะได้ดี จะส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ และส่งผลต่อเนื่องไปถึงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อการดำรงอยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบล แม้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ จะได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้มาก แต่ด้วยปัญหาด้านการพึ่งตนเองด้านการคลัง ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจดำเนินกิจกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ได้นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีปัญหาเรื่องของรายได้แล้ว ยังประสบปัญหาทางด้านบุคลากร คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย และความรู้ทางการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบปัญหา คือ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน นอกจากนี้ ในส่วนของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ประสบปัญหา คือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากขาด

ความรู้ความสามารถทางด้านการปฏิบัติงาน คนที่มีความรู้ความสามารถส่วนใหญ่ก็ไม่ต้องการเป็นพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเนื่องจากระบบการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ทัดเทียมกับส่วนภูมิภาคส่วนกลาง และบริษัทเอกชนทั่วไป ไม่สามารถดึงคนที่มีความสามารถเข้ามาร่วมงานได้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลขาดพนักงานที่มีความรู้และความสามารถ

พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ตรงกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้การทำงานไม่สอดคล้องกันหรือไม่สามารถประสานงานกันได้ดีในด้านของปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ การที่ประชาชนไม่เข้าใจถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทำให้เกิดความคาดหวังที่ไม่ถูกต้องว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีหน้าที่เช่นเดียวกับส่วนราชการ จึงมีข้อเรียกร้องให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับส่วนราชการโดยไม่เข้าใจว่าข้อเรียกร้องนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่และศักยภาพด้านการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อข้อเรียกร้องจำนวนมากของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้รับการตอบ^{๔๙}

สรุปว่า ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเกิดจากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และปัญหาทางด้านบุคลากร คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบปัญหา คือ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ตรงกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้การทำงานไม่สอดคล้องกันหรือไม่สามารถประสานงานกันได้ดีในด้านของปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ตารางที่ ๒.๒๐ สรุปนิยาม หรือ ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการ	นิยาม หรือ ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล
ศักดิ์สุนทร ขาวลาจันทร์	๑.สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ ๒.ทางด้านกฎหมาย และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงาน

^{๔๙} ศักดิ์สุนทร ขาวลาจันทร์, เอกสารประกอบการบรรยาย รายวิชาแนวคิดและทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น, คณะ รัฐศาสตร์ สาขา การปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

๒.๕.๔ แนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบล

การที่ประเทศได้มีความพยายามจะปฏิรูปการเมือง มีการกำหนดให้เรื่องการกระจายอำนาจเป็นเรื่องสำคัญในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ จึงทำให้การปกครองท้องถิ่นของไทยเป็นเรื่องได้รับความสนใจและกลายเป็นเรื่องสำคัญ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากที่สุด ดังนั้น จึงได้รับการจับตามองจากหลายฝ่าย ทำให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ และนำมาซึ่งความพยายามจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าด้วยความพยายามที่จะพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้เห็นทิศทางขององค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

๑. แนวโน้มฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งขึ้น หลังจากที่รัฐสภาได้ผ่านพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ นอกจากจะทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนแล้ว ยังกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ ให้สามารถอภิปรายการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ แต่จะลงมติไม่ไว้วางใจหรือลงมติดอกถอนออกจากตำแหน่งไม่ได้ นอกจากนี้ การลงมติไม่รับหลักการหรือไม่เห็นชอบในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ส่งผลให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพ้นจากตำแหน่งแต่กฎหมายได้สร้างกลไกขึ้นมาประนีประนอมความสัมพันธ์นี้ ฉะนั้น ผลของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖ จะทำให้ฝ่ายบริหารหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งขึ้น พึ่งพาเสียงสนับสนุนจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลน้อยลง

๒. การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงของประชาชน นอกจากจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งขึ้นแล้ว ยังส่งผลดีต่อประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะการเลือกตั้งผู้บริหารโดยตรงคนเดียวทำให้มีผู้สนใจที่จะอาสาเข้ามาทำงานหรือมาสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น และไม่จำเป็นต้องดูแลลูกทีมคนอื่น ๆ ก็สามารถเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ประชาชนจะมีตัวเลือกและมีทางเลือกในนโยบายเพิ่มมากขึ้น และเกิดความรับผิดชอบที่แน่นอน เมื่อการบริหารงานเกิดความผิดพลาด ประชาชนก็จะเข้าใจทันทีว่าเกิดจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๓. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖ กำหนดให้คุณสมบัติของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีวุฒิมัธยมศึกษาสูงขึ้น ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากเดิมที่ไม่มีการกำหนด ทำให้ในอนาคตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ผู้บริหารที่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงขึ้น และมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตอาจจะมีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้สมัครต้องมีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มนอกจากนี้มีความเป็นไปได้ที่หลาย ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการให้ความรู้ มีองค์กรที่เข้าไปจัดหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะเน้นการให้ความรู้ด้านวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการองค์กร การริเริ่มสร้างสรรค์ หรืออาจมี

การจัดหลักสูตรฝึกอบรมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะ มีหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่การคลัง เจ้าหน้าที่โยธาโดยเฉพาะ ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรท้องถิ่นทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจามีความเป็นมืออาชีพเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๔. แนวโน้มที่จำนวนขององค์การบริหารส่วนตำบลจะลดลง เพราะในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖ มีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของผู้ตรากฎหมายว่าต้องการลดจำนวนขององค์การบริหารส่วนตำบลลง โดยได้กำหนดให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการประกาศยุบองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประชากรไม่ถึง ๒,๐๐๐ คน รวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีเขตติดต่อกัน แต่ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

๕. แนวโน้มที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีการกิจการหน้าที่เพิ่มมากขึ้นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนากการปกครองท้องถิ่นของไทยได้ดำเนินการในหลายทาง ทางหนึ่งคือการเร่งถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการพัฒนากการปกครองท้องถิ่น โดยที่กำหนดว่าภารกิจหน้าที่ใดบ้างที่จะถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงจะถ่ายโอนไปเมื่อใด หมายความว่าองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะมีภารกิจหน้าที่และงบประมาณเพิ่มมากขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้มากขึ้น ซึ่งจะนำมาสู่ความศรัทธาและการเข้าใจถึงความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อประชาชนเพิ่มมากขึ้นด้วย

๖. การที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกิจการหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อหลายเรื่องไปกระทบความเป็นอยู่ขอประชาชน ความต้องการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชน อาจเริ่มด้วยการทักท้วง ติเตียนการทำงาน ก็คือการตรวจสอบการทำงานอย่างหนึ่ง และเมื่อไม่เป็นผลจะเป็นบทเรียนให้ประชาชนทราบว่าผู้บริหารคนนี้หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลชุดนี้ไม่ตอบสนองข้อเรียกร้องของประชาชน อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ด้วยสภาพการณ์หลายอย่างที่กำลังมาข้างต้นจำส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น และจะพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนอกจากการตรวจสอบแล้วจะมีการพัฒนาต่อไปเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การเสนอแนะการทำงาน การลงมติถอดถอน เป็นต้น^{๕๐}

สรุปว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จำนวน ๖,๗๔๔ แห่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เหลืออยู่เพียง ๖,๑๔๕ แห่ง มีทั้งถูกยุบและยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหรือเทศบาลเมือง และมีแนวโน้มยกฐานะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่มีกฎหมายกำหนดให้ส่วนราชการต้องถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ งบประมาณและบุคลากรไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอนาคตองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน., หน้า ๒.

ประชาชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในมิติของการเข้ามาติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องที่เป็นบริการสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง

ตารางที่ ๒.๒๑ สรุปนิยาม หรือ แนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการ	นิยาม หรือ แนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบล
ศักดิ์สุนทร ขาวลาจันทร์	๑. องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากที่สุด ดังนั้น จึงได้รับการจับตามองจากหลายฝ่าย ๒. ทำให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ และนำมาซึ่งความพยายามจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานมากที่สุด

๒.๗ หลักอิทธิบาท ๔

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรม เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

อิทธิบาท หรือ อิทธิบาท ๔ เป็นศัพท์ในพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ

ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น^{๕๑}

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). "พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์". พ.ศ. ๒๕๕๒

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่าอิทธิบาท มีดังนี้ คือ

๑. ฉันทะ คือ เต็มใจทำ ได้แก่ มีความต้องการที่จะทำมีใจรักที่จะทำใจใฝ่รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ
๒. วิริยะ คือ แข็งใจทำ ขยันทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม อุตุนไม่ท้อถอย อะไรจะเกิดก็แข็งใจทำ
๓. จิตตะ คือ ตั้งใจทำ มีใจจดจ่อ ทำสิ่งนั้นด้วยความฝักใฝ่ เอาใจใส่เสมอ มีใจจดจ่อเป็นสมาธิ (Meditation)

๔. วิมังสา คือ เข้าใจทำ มีความรู้ความสามารถในสิ่งที่ทำ ทำด้วยความพิจารณา หมั่นตรวจสอบ มีการวางแผน วัตถุประสงค์จนหาวิธีแก้ไขปรับปรุง

เมื่อเรารู้ หลักนี้แล้ว เราจึงต้องไม่หยุดในการหาความรู้ ฝึกฝนตนเองเสมอ แล้วเราชาวพุทธมีอาวุธลับสำคัญคือ “ธรรมะ” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทันสมัยที่สุดในโลกไม่มีวันเชยเพราะเป็น อกาลิก คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลานั้นเอง ใครศึกษาธรรมจนกระทั่งเข้าใจ จะมีรอบความคิดสำเร็จรูปที่ตั้งโดยพระสัพพัญญู คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เรามั่นใจว่าถูกต้องแน่นอนยิ่งกว่าผู้รู้ใดๆ ในโลกนี้ เมื่อเรารู้ธรรมของพระพุทธเจ้าแล้วไปศึกษาเรื่องอื่นๆ เราจะสามารถจัดระบบความคิดของเราได้อย่างเป็นระเบียบและจะมองอะไรลึกซึ้งกว่าคนอื่น เพราะเรามีหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นตัวจับ นี่คือข้อได้เปรียบของเรา เราจึงต้องนำมาใช้ให้คุ้มกับที่ได้เกิดมาเป็นชาวพุทธ^{๕๒} มีนักวิชาการกล่าวว่าอิทธิ หมายถึง ความเจริญ ความงอกงาม ความสำเร็จ บาท หมายถึง ทาง เส้นทาง อุบายเครื่องบรรลु รวมเป็น อิทธิบาท หมายถึง ทางหรืออุบายเป็นเครื่องบรรลุความรุ่งเรืองหรือความสำเร็จ^{๕๓} นักวิชาการได้กล่าวถึงการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ อิทธิบาท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ ๔ ประการคือ ๑) ฉันทะ คือ มีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน ๒) วิริยะ คือ พากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือภาคปฏิบัติการของความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็ จะไม่เกิด ๓) จิตตะ คือ จดจ่อจดจิด หมายความว่า ทาอะไรให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ ๔) วิมังสา คือ วินิจฉัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตาม ให้พิณิจ พิเคราะห์ สร้างสรรค์พัฒนา พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลก พระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไร หากเราจำพุทธประวัติได้ก็จะพบว่า สาเหตุที่

^{๕๒} พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย), **อิทธิบาท ๔ : ทางสู่ความสำเร็จ**, พ.ศ.๒๕๕๐,

ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช ก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์^{๕๔}

นักวิชาการได้กล่าวถึง ความหมายของอิทธิบาท ๔ ว่าเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ ๔ ประการได้แก่ ๑) ฉันทะ คือความพอใจในงานที่ทำ หมายถึงงานที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ตนชอบ เป็นความชอบหรือความพอใจที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับงาน แต่คนเราไม่ได้มีโอกาสทำงานที่ตนชอบเสมอไป งานในหน้าที่และงานที่จำเป็นต้องทำมีอยู่มาก งานเช่นนี้ถ้าไม่มีความชอบมาแต่เดิมก็ต้องสร้างความชอบ ความพอใจหรือแรงจูงใจในการทำงานขึ้น ความพอใจหรือแรงจูงใจนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าได้ศึกษาให้รู้งานนั้นอย่างละเอียด รู้วิธีทำงานและจุดหมายของงานนั้นเป็นอย่างดีแล้ว เมื่อสร้างความพอใจในงานได้ และลงมือทำงานก็เท่ากับงานนั้นสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ๒) วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันทำงาน วิริยะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ฉันทะ ดังนั้นการจะขยันหมั่นเพียรทำงานให้สำเร็จได้ต้องสร้างฉันทะให้มาก นอกจากฉันทะแล้ว สิ่งเสริมแรงก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวิริยะ สิ่งเสริมแรงได้แก่ รางวัล ของตอบแทน คำชม เป็นต้น การมีเพื่อนคอยให้กำลังใจและการมองเห็นความสำเร็จเป็นขั้นๆ สิ่งเสริมแรงเหล่านี้จะช่วยให้มีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น ๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หรือฝึกฝนในการนั้นเสมอ ตรวจสอบแล้วงานได้ทำไปแล้วเท่าไร ยังเหลือเท่าไรจึงจะสำเร็จ ในการทำงานมีอุปสรรคหรือข้อบกพร่องอย่างไร หรืองานนั้นทำไปได้อย่างไร จิตตะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะและวิริยะ ถ้ามีความพอใจมาก ความขยันมากความเอาใจใส่ก็มากตามเป็นการมุ่งตรงต่อความสำเร็จอย่างรวดเร็ว ๔) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน วิมังสา เป็นผลของ จิตตะ คือเมื่อตรวจตราแล้วเห็นว่าการทำงานบกพร่อง หรือผิดวัตถุประสงค์ก็จัดการแก้ไขความบกพร่อง และทำงานให้ตรงวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งก็พิจารณาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอนงานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้นๆ อย่างไร เป็นผลที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลไม่พึงปรารถนาก็จัดการแก้ไข^{๕๕}

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายพอสรุปได้ดังนี้ ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ ๔ ประการได้แก่ ๑) ฉันทะ คือความพอใจในงานที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ตนชอบ เป็นความชอบหรือความพอใจที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับงาน ๒) วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันทำงาน การจะขยันหมั่นเพียรทำงานให้สำเร็จได้ต้องสร้างฉันทะให้มาก ๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หรือฝึกฝนในการนั้นเสมอ ตรวจสอบแล้วงานได้ทำไปแล้วเท่าไร ยังเหลือเท่าไรจึงจะสำเร็จ ในการทำงานมีอุปสรรคหรือข้อบกพร่องอย่างไร หรืองานนั้นทำไปได้อย่างไร ๔) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน เมื่อตรวจตราแล้วเห็นว่าการทำงานบกพร่อง หรือผิดวัตถุประสงค์ก็จัดการแก้ไขความบกพร่อง และทำงานให้ตรงวัตถุประสงค์

^{๕๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด., ๒๕๕๑., หน้า ๕๑

^{๕๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒. หน้า ๔๗

ตารางที่ ๒.๒๒ สรุปนิยาม หรือ หลักอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ	นิยาม หรือ หลักอิทธิบาท ๔
พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). " (พ.ศ.๒๕๕๒ หน้า ๑๗).	๑. อิทธิบาท ๔ เป็นศัพท์ในพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ๒. มี ๔ ประการ ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความเพียร จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ วิมังสา คือ การใช้ปัญญา
พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบุญ ธรรมชัย)., (พ.ศ.๒๕๕๐.,หน้า ๗).	๑.เรารู้ หลักอิทธิบาท ๔ แล้ว เราจึงต้องไม่หยุดในการหาความรู้ ฝึกฝนตนเองเสมอ ๒.เราจะสามารถจัดระบบความคิดของเราได้อย่างเป็นระเบียบและจะมองอะไรก็ยิ่งดีกว่าคนอื่น
ราชบัณฑิตยสถาน., (พ.ศ.๒๕๔๖., หน้า ๓๐)	๑.อิทธิ หมายถึง ความเจริญ ความงอกงาม ความสำเร็จ ๒.บาท หมายถึง ทาง เส้นทาง อุบายเครื่องบรรลु ๓.อิทธิบาท หมายถึง ทางหรืออุบายเป็นเครื่องบรรลุ ความรุ่งเรืองหรือความสำเร็จ
พระพรหมคุณาภรณ์., (พ.ศ.๒๕๕๑.,หน้า ๕๑).	๑.งานเช่นนี้ถ้าไม่มีความชอบมาแต่เดิมก็ต้องสร้างความชอบ ความพอใจหรือแรงจูงใจในการทำงานขึ้น ๒.เป็นผลที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลไม่พึงปรารถนาก็จัดการแก้ไข
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (พ.ศ. ๒๕๕๒., หน้า ๔๗).	๑.เมื่อสร้างความพอใจในงานได้ และลงมือทำงานก็เท่ากับงานนั้นสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ๒.การมีเพื่อนคอยให้กำลังใจและการมองเห็นความสำเร็จเป็นขั้นๆ สิ่งเสริมแรงเหล่านี้จะช่วยให้มีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อรัง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์” จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผล พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอไว้ดังนี้

ว่าที่ร้อยตรีณรงค์ แสงแก้ว ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการปฏิบัติงานในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานครตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทั้งสามด้าน ได้แก่ ประโยชน์สุขของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ทางด้านประสิทธิผลและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ปัจจัยอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ส่วนปัจจัยด้านสถานภาพการสมรส และรายได้ ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร^{๕๖}

อริภัทร วรรณโสภะ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ องค์การบริหารส่วนตำบลลือ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งพบว่า ประสิทธิผลของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลือ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักนิติธรรมและหลักความโปร่งใส รองลงมาคือหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมและหลักความคุ้มค่าตามลำดับ^{๕๗}

อุไร ภาควิชัย ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อระดับประสิทธิผลการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็น ๔ ด้าน โดยประชาชนสะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา ต้องปรับปรุงและต้องเสนอแนะแก้ไขในภาพรวม มี ๑ ด้าน คือ ด้านงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐ ส่วนอีก ๓ ด้าน อยู่ในเกณฑ์ที่ประชาชนสะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการสาธารณะมีประสิทธิผลสามารถตอบสนองความ

^{๕๖} ว่าที่ร้อยตรีณรงค์ แสงแก้ว., “ประสิทธิผลการปฏิบัติงานใน ฝ่ายโยธาสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ตามหลักธรรมาภิบาล”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. พ.ศ. ๒๕๕๐.

^{๕๗} อริภัทร วรรณโสภะ ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วนตำบลลือ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. พ.ศ. ๒๕๕๔.

ต้องการของประชาชนได้ สูงที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต คิดเป็นค่าร้อยละ ๕๓. รองลงมา คือ ด้านงานบริการอื่น ๆ คิดเป็นค่าร้อยละ ๕๔.๔ และด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นค่า ร้อยละ ๕๐.๗ ตามลำดับ^{๕๘}

จิตติมา เชื้อนขันธ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารขององค์การบริหารส่วน-ตำบล แม่เลย์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เลย์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมืองการบริหาร ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ มีบุคลากรที่มีความสามารถและมี จำนวนมากเพียงพอกับการให้บริการประชาชนและในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้มีการวางแผนที่มี ระบบอย่างดี ก็จะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๕๙}

อมรรัตน์ บุตรเจริญ ได้ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ แนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ของเทศบาลตำบลหนองแขง อำเภอนองแขง จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาค้นคว้าได้ข้อสรุปว่า เทศบาลตำบลหนองแขง ควรมีการ ปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการงบประมาณให้พอเพียงสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อ ความสะดวกรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้ง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มี ประสิทธิภาพ^{๖๐}

ปราณี อินทวงศ์ ได้ศึกษาประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี อำเภอบึง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี อำเภอบึง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยคือ ด้าน เจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านอาคารสถานที่ ผลการศึกษาเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งในภาพรวมและ รายด้าน ปรากฏดังนี้

๑ ผู้มาใช้บริการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการของเทศบาล ตำบลบางกะดี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

^{๕๘} อุไร ภาควิชัย ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ศาลายา อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๒.

^{๕๙} จิตติมา เชื้อนขันธ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารขององค์การบริหารส่วน-ตำบลแม่เลย์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ **ภาคินพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยาลัยการ ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๖๐} นางสาวอมรรัตน์ บุตรเจริญ ได้ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ แนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ของเทศบาลตำบลหนองแขง อำเภอนองแขง จังหวัดสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต** การบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. ๒๕๕๕.

สะดวก ผู้มาใช้บริการเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี มากกว่า เพศชาย

๒. ผู้มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี ในภาพรวม ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านอาคารสถานที่ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าแตกต่างกัน แต่เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ไม่พบความแตกต่าง

๓. ผู้มาใช้บริการที่มีระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส, รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน^{๖๑}

อุดมพร สุคนธฉายา ศึกษาเรื่อง การศึกษาประสิทธิผลของการให้บริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ : กรณีศึกษา ประชาชนผู้มาขอรับบริการ ณ สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้มาขอรับบริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นหญิง ๒๒๐ คน มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท สำหรับประสิทธิผลการให้บริการประชาชนผู้มาขอรับบริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จนั้น ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อมาวิเคราะห์รายด้านแล้วพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสถานที่ให้บริการอยู่ในระดับมากสำหรับด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคลากร ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าการให้บริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จนั้น มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก เช่นกันสำหรับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลนั้นปรากฏว่า เพศ อาชีพ มีผลต่อความพึงพอใจในการบริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ส่วนอายุ ระดับการศึกษา รายได้ ไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จโดยรวม^{๖๒}

สุกัญญา โอภากุล ได้ศึกษาประสิทธิผลของการให้บริการประชาชนศึกษาเฉพาะกรณีงานของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางเขน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของประชาชนที่แตกต่างกันในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ช่วงเวลาการมาติดต่อขอรับบริการ วันที่มาติดต่อขอรับบริการและด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะประเมินการให้บริการไม่แตกต่างกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานที่มาติดต่อขอรับบริการที่แตกต่างกันจะประเมินการให้บริการแตกต่างกัน^{๖๓}

^{๖๑} ปราณี อินทวงศ์ ประสิทธิผลของการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๖๒} อุดมพร สุคนธฉายา. การศึกษาประสิทธิผลของการให้บริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ กรณีศึกษาประชาชนผู้มาขอรับบริการ ณ สำนักงานเขตหลักสี่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๖๓} สุกัญญา โอภากุล, “ประสิทธิผลของการให้บริการประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีงานของฝ่ายทะเบียนกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔),

นวพร แสงหนุ่ม ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” ได้ทำการศึกษาความมีประสิทธิภาพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลและปัญหาของการดำเนินงานการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่มีดังต่อไปนี้ ด้านโครงสร้างระบบงานบรรยากาศในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่และความสามารถทางบริหารงาน ทางด้านระดับของประสิทธิผลในการดำเนินงานพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์สูง ปัญหาด้านการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บรรยากาศภายในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่พบปัญหาด้านขวัญและกำลังใจของประชากร และความโปร่งใสในการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านความสามารถในการบริหารงานพบว่า ปัญหาด้านเป้าหมายในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน การจัดหาและการใช้งบประมาณยังไม่สามารถจัดเก็บงบประมาณได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และอำนาจการตัดสินใจยังขาดหลักเกณฑ์และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ดีพอ^{๖๔}

ถาวร กุลโชติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดระบบและการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี” พบว่ามีประสิทธิภาพสูงโดยปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในองค์การตามความคิดเห็นของคณะผู้ติดตาม มี ๕ ด้านคือด้านความรู้ความเข้าใจ ของคณะกรรมการต่อนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาล ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้านความสามารถทั่วไปในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบที่ได้กำหนดโดยสมาชิกด้านการเสียสละและความมุ่งมั่น ในการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้สมาชิกเข้ามามีโอกาสการตัดสินใจทุกขั้นตอน ด้านการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกและประชาชนได้ทราบอย่างต่อเนื่อง พบว่า ทุกปัจจัยทำให้ประสิทธิผลสูง คือ การบริหารโครงการมีส่วนร่วมของสมาชิก รองลงมาคือความเสียสละและความมุ่งมั่น ในการทำงานของกรรมการ ส่วนด้านความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยรองลงมา ส่วนความรู้ความเข้าใจในนโยบาย มีผลทำให้ประสิทธิผลสูงพอกัน การจัดระบบบริหารจัดการกองทุนพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน แต่ละกองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุนตามระเบียบ มีระเบียบของกองทุน มีสมาชิกครบตามระเบียบ ตั้งแต่ ๕๐-๑๕๐ คน ได้กู้เงินครบทุกกองทุน สมาชิก ๕๐-๗๕% ของสมาชิกทั้งหมดเป็นผู้กู้เงินมากที่สุด การส่งใช้เงินกู้ ส่วนใหญ่ส่ง ใช้เป็นรายปี การจัดทำบัญชีถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาไม่ทำบัญชีหรือไม่ถูกต้องมีจำนวนน้อย มีเงินค้างในบัญชีที่ยังไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ บาทเป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่ปล่อย

^{๖๔} นวพร แสงหนุ่ม, ประสิทธิผลในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

เงินกู้ไม่หมดจำนวน ๖๑ กองทุน มีการประชุมบางเดือนเป็นส่วนใหญ่ และมีการบันทึกการประชุมถูกต้องแต่มีบางกองทุนไม่บันทึกการประชุมซึ่งมีจำนวนน้อย^{๖๕}

วิลาสินี นามศรี ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐ คน พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า รู้สึกพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ เพราะมองว่า เป็นงานที่มีเกียรติ และได้ช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็มีบางส่วนที่มองว่าสวัสดิการและค่าตอบแทนยังไม่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น เช่น ข้าราชการส่วนกลาง ข้าราชการส่วนภูมิภาค ส่วนในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง สิ่งที่ต้องแก้ไขหรือปรับปรุงในการปฏิบัติงาน คือ ด้านปริมาณงาน และความรู้รอบในการปฏิบัติงาน^{๖๖}

สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลการให้บริการข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการวัดประสิทธิผลการให้บริการสามารถวัดได้ในเรื่องของการตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนรวม การปรับเปลี่ยนบริการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การให้บริการด้วยความเต็มใจ การให้บริการอย่างเพียงพอ ความสะดวกสบายในการไปใช้บริการความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และความรู้ความเข้าใจ ของคณะกรรมการต่อนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาล ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้านความสามารถทั่ว ไปในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบที่ได้กำหนดโดยสมาชิกด้านการเสียสละและความมุ่งมั่น ในการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้สมาชิกเข้ามามีโอกาสการตัดสินใจทุกขั้นตอน

^{๖๕} ถาวร กุลโชติ, “ประสิทธิผลการจัดระบบและการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐),

^{๖๖} วิลาสินี นามศรี : “ประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์** (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ,๒๕๕๐)

ตารางที่ ๒.๒๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผล

นักวิจัย	ผลวิจัย
ว่าที่ร้อยตรีณองก์ แสงแก้ว. (พ.ศ. ๒๕๕๐).	๑. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทั้งสามด้าน ได้แก่ ประโยชน์สุขของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ทางด้านประสิทธิผลและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
อธิภัทร วรณโสภา (พ.ศ. ๒๕๕๔).	๑. ประสิทธิภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลือ อำเภอบุพผราขวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักนิติธรรมและหลักความโปร่งใส รองลงมาคือหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมและหลักความคุ้มค่าตามลำดับ
อุไร ภาควิชัย (พ.ศ. ๒๕๕๒).	๑. ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา อำเภอบุพผราขวงศา จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็น ๔ ด้าน ๒. ประชาชนสะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา
จิตติมา เชื้อนขันธ (พ.ศ. ๒๕๕๓).	๑. ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เลย์ อำเภอบุพผราขวงศา จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมืองการบริหาร ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ ๒. มีบุคลากรที่มีความสามารถและมีจำนวนมากเพียงพอกับการให้บริการประชาชนและในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้มีการวางแผนที่มีระบบอย่างดี ส่วนตำบลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๒.๒๓ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลวิจัย
นางสาวอมรรรัตน์ บุตรเจริญ (พ.ศ.๒๕๕๕).	๑.เทศบาลตำบลหนองแขง ควรมีการปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการงบประมาณให้พอเพียงสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๒.ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ
ปราณี อินทวงศ์ (พ.ศ.๒๕๕๕).	๑.ประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒.ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งในภาพรวมและรายด้าน
อุดมพร สุคนธฉายา. (พ.ศ.๒๕๕๕).	๑.ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสถานที่ให้บริการอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านกระบวนการให้บริการ ๒.ด้านบุคลากร ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าการให้บริการประชาชนแบบศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จนั้น มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก
สุกัญญา โอภากุล, (พ.ศ.๒๕๕๕)	๑.ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของประชาชนที่แตกต่างกันในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ช่วงเวลาการมาติดต่อขอรับบริการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะประเมินการให้บริการไม่แตกต่างกัน ๒.ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานที่มาติดต่อขอรับบริการที่แตกต่างกันจะประเมินการให้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ ๒.๒๒ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลวิจัย
นวพร แสงหนุ่ม, (พ.ศ.๒๕๕๔).	๑. ปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่มีดังต่อไปนี้ ด้านโครงสร้างระบบงานบรรยากาศในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ๒. ความสามารถทางการบริหารงาน ทางด้านระดับของประสิทธิผลในการดำเนินงานพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์สูง
ถาวร กุลโชติ, (พ.ศ.๒๕๕๐)	๑. ประสิทธิภาพสูงโดยปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในองค์การตามความคิดเห็นของคณะผู้ติดตาม มี ๕ ด้านคือด้านความรู้ความเข้าใจ ของคณะกรรมการต่อนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาล ๒. การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้านความสามารถทั่วไปในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้าน
วิลาสินี นามศรี (๒๕๕๐)	๑. คุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ๒. บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ๓. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐ คน พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า รู้สึกพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ เพราะมองว่า เป็นงานที่มีเกียรติ และได้ช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล บ่อรัง อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือ การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยจึงได้ประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนา ดังนี้

รามิล พัฒนมงคลเชษฐ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๓๙๐ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ปากแพรก ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การรับรู้ข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล^{๖๗}

มาลี เบ็ญจะมโน ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๔๐ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง ๒๖ - ๓๕ ปี มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท และประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด สำหรับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมาก มีความคาดหวัง ในผลประโยชน์ในระดับปานกลาง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลาง และพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ความคาดหวัง ในผลประโยชน์ของประชาชน ทศนคติต่อ องค์การบริหารส่วนตำบล ความเชื่อถือในตัว ผู้นำ ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๖๘}

^{๖๗} รามิล พัฒนมงคลเชษฐ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. พ.ศ.๒๕๕๔

^{๖๘} มาลี เบ็ญจะมโน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ.๒๕๕๔

มณี จันทรไทย ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลกระเบื้องนอก อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕๕๖ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก ด้านการดำเนินงานของชุมชนอยู่ในระดับมาก ที่รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การดำเนินงานของชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนา และรายได้ ปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก รายได้ จำนวนกลุ่ม ที่เป็นสมาชิกในสังคม อายุและการเข้าถึงระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนา ปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนา และระยะเวลาที่อาศัย ในชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนา ระยะเวลาที่อาศัย ในชุมชน และรายได้^{๖๙}

กิตติศักดิ์ มากมี ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพอ อำเภอเสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ส่วนผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมปฏิบัติ มีส่วนร่วมติดตาม และประเมินผล โดยภาพรวมแตกต่างกัน ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน^{๗๐}

ชนิษฐา ศรีนนท์ ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานคณะกรรมการชุมชน และรองประธานคณะกรรมการชุมชน จำนวน ๘๖ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี อยู่ในระดับ ปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ยกเว้น อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ส่วนความรู้ความเข้าใจ

^{๖๙} มณี จันทรไทย. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคุณธรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. พ.ศ.๒๕๕๐

^{๗๐} กิตติศักดิ์ มากมี. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพอ อำเภอเสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. พ.ศ.๒๕๕๐

ในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล และปัจจัย แวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล^{๗๑}

บุญเลิศ ไชยสวัสดิ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม จำแนกตามตัวแปร ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (หมู่บ้าน) ตำแหน่งทางราชการ/สังคม แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัวต่อเดือน จำนวนผู้มีรายได้ครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือน ช่วงเวลาว่างในแต่ละวัน และความรู้ความเข้าใจการจัดทำแผนพัฒนาสามปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง จำนวน ๙๗ คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจใน การจัดทำแผนพัฒนาสามปีอยู่ในระดับสูง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโดยพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านการเสนอปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน/ตำบล และด้านการคัดเลือกแนวทางพัฒนาและจัดลำดับความสำคัญโครงการกิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีอยู่ใน ระดับมาก สำหรับด้านการคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ด้านการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาสามปี และด้านการติดตามประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ตำแหน่งทางราชการ/สังคม การติดต่อสื่อสาร มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ผู้มีรายได้ครอบครัว รายจ่ายของครอบครัว ช่วงเวลาว่างในแต่ละวัน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๗๒}

สิทธิศักดิ์ สารอาภรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกลุ่มประชากร รวมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม จำนวน ๓๗๙ ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

^{๗๑} ขนิษฐา ศรีนนท์ ,การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.พ.ศ.๒๕๕๒

^{๗๒} บุญเลิศ ไชยสวัสดิ์ : “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง,วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ,(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ,๒๕๕๐).

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำแผนสูงสุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในด้าน ฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล น้อยที่สุด เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ปรากฏว่า กลุ่มประชากรที่มีเพศ อายุ การนับถือศาสนา และสำเร็จการศึกษาแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแตกต่างกัน แต่กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิมควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ร่วมมือกันแก้ปัญหา รองลงมาคือ การชี้แจงงบประมาณรายรับ-รายจ่าย ให้เจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจข้อมูลจากประชาชนเพื่อจะได้แก้ปัญหาตรงจุด ตรงเป้าหมาย และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิมควรเข้าถึงประชาชนมากขึ้น ควรจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชน^{๗๓}

วราพร นิบุร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลมะนังยงในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ผลการศึกษาพบว่า

๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติการ (การดำเนินการ) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และ ด้านการมีส่วนร่วมในการพยายามติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

๒. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการพยายามประเมินผลมี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี (๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง โดยภาพรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกัน

๖. ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนได้แก่ ประชาชนไม่เข้าใจการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี และไม่ทราบประโยชน์และผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี

^{๗๓} สิริศักดิ์ สารธารณ์: “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง”,วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ (มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ๒๕๕๐).

รวมทั้งเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ประชาชนอยากให้มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา ได้แก่ ควรให้มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา ๓ปี ควรให้มีการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการที่ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรรายงานผล การดำเนินงานให้ประชาชนทราบ^{๗๔}

ขำนิ มะโร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดทำแผนพัฒนา สามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอ รัตภูมิ จังหวัด สงขลา” ผลการศึกษาพบว่า

๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง

๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตาม เพศมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามศาสนา มีระดับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามระดับการศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (หมู่บ้าน) มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ตามตำแหน่งทางราชการ/สังคมมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ตามวิธีการติดต่อสื่อสารกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ตามอาชีพ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๗๕}

^{๗๔} วราพร นิบุร: “การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลมะนังยงในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังยง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี”,วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสน ศาสตร์,(มหาวิทยาลัยขอนแก่น,๒๕๕๐).

^{๗๕} ขำนิ มะโร วิทยานิพนธ์: “การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา”,วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสน ศาสตร์, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น,๒๕๕๐).

ยุทธพงศ์ นิคม ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ที่มีความแตกต่างกันใน ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษา คือ ประชากรจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว จำนวน ๓๔๑ คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ทั้ง ๔ ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ผล การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมากที่สุด คือ เพศชาย ที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีอาชีพทำนา/ทำสวน ปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา

สรุปแผนพัฒนานั้นต้องมาจากปัจจัยทางด้านปัญหาต่างๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นต้องมีการตรวจสอบปัญหาก่อนจึงนำไปสู่แผนพัฒนา โดยมีประธานคณะกรรมการชุมชน และรองประธานคณะกรรมการชุมชนร่วมกับประชาชนเป็นผู้เสนอปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ๓ ปี รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา และฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของประชาชนหลังจากนำแผนพัฒนาตำบล ๓ ปี ไปปฏิบัติ และต้องมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ ๒.๒๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนา

นักวิจัย	ผลวิจัย
รามิล พัฒนมงคลเชษฐ. (พ.ศ.๒๕๕๔)	๑.ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อยู่ในระดับปานกลาง ๒.ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ปากแพรก ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ รายได้ ๓.การเป็นสมาชิกกลุ่ม การรับรู้ข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลวิจัย
มาลี เบ็ญจะมโน. (พ.ศ.๒๕๕๔)	๑.ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ความคาดหวัง ในผลประโยชน์ของประชาชน ทศนคติต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ๒.ความเชื่อถือในตัว ผู้นำ ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
มณี จันทร์ไทย. (พ.ศ.๒๕๕๐).	๑.การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก ด้านการดำเนินงานของชุมชนอยู่ในระดับมาก ๒.การดำเนินงานของชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูล เพื่อการพัฒนา
กิตติศักดิ์ มากมี, (พ.ศ.๒๕๕๐)	๑.ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ๒.ส่วนผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมตัดสินใจไม่แตกต่างกัน
ชนิษฐา ศรีนนท์ , (พ.ศ.๒๕๕๒)	๑.อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ๒.อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ๓.ส่วนความรู้ความเข้าใจในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล
บุญเลิศ ไชยสวัสดิ์ (๒๕๕๐)	๑.ด้านการเสนอปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน/ตำบล และด้านการคัดเลือกแนวทางพัฒนา ๒.จัดลำดับความสำคัญโครงการกิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีอยู่ใน ระดับมาก

ตารางที่ ๒.๒๔ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลวิจัย
สิทธิศักดิ์ สารธารณ์ (๒๕๕๐)	๑.การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ๒.เมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำแผนสูงสุด
วราพร นิบุร (๒๕๕๐)	๑. การประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี ๒.ควรให้มีการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการที่ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
ชำนาญ มะโร (๒๕๕๐)	๑.ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง ๒.ตามศาสนามีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี แตกต่างกัน
ยุทธพงศ์ นิคม (๒๕๕๐)	๑.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) ทั้ง ๔ด้าน คือ ๒.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่อง “การบริหารงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ได้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารส่วนตำบลได้มีผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไว้จำนวนมาก ในที่นี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอไว้ดังนี้

เอกภพ กองศรีมา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล ศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล ในมุมมองของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/สภาเทศบาล และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ๔.๖๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็น

ธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลในมุมมองของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษายู่ในระดับมากที่สุด ๔.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านหลักความคุ้มค่าที่มีระดับความเป็นธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อดูผลการประเมินสรุปได้ว่าความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในมุมมองของผู้ประเมินที่เป็นคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/สภาเทศบาล และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ได้ผลการเปรียบเทียบใกล้เคียงกันกับความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในมุมมองของผู้ประเมินที่เป็นประชาชน ความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในมุมมองของ ผู้ประเมินที่เป็นคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล/สภาเทศบาล และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่า จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ๔.๖๔ ด้านหลักความโปร่งใส ๔.๗๕ ด้านหลักคุณธรรม ๔.๗๒ ด้านหลักความรับผิดชอบ ๔.๗๐ ด้านหลักความคุ้มค่า ๔.๕๙ ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านหลักนิติธรรม ๔.๕๑ เมื่อทำการทดสอบสมมติฐาน ได้ผลดังนี้ สมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประเมินที่เป็นคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การ

ความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในมุมมองของ ผู้ประเมินที่เป็นประชาชน เป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ด้านหลักความโปร่งใส คือ ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านหลักความคุ้มค่า เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานที่ ๒ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาที่อยู่อาศัย และอาชีพที่แตกต่างกันประเมินผลความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบความแตกต่างเมื่อจำแนกตามอายุ ในด้านหลักคุณธรรม หลักด้านการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ^{๗๖}

ทวีป คงเทียน ได้ทำการศึกษาเรื่อง“การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การส่วนตำบลเป็ริง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ภูมิหลังของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม เพศหญิง ร้อยละ ๕๔.๑๐ อายุสูงกว่า ๕๐ ปี ร้อยละ ๒๘.๖๐ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ ๓๔.๙๐ อาชีพ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ ๓๒.๗๐ รายได้ครอบครัวต่อเดือน ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๓๗.๑๐ ระยะเวลาที่อาศัยในเขต อบต. ๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๖๑.๕๐ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ ๓๐.๕๐

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การส่วนตำบลเป็ริง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ลำดับที่ ๑ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ตามลำดับ

^{๗๖} เอกภพ กองศรีมา: “การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล ศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลในเขตอำเภอดาหลวง จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์ ,(มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,๒๕๕๐).

๓. ภูมิหลังของประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน สำหรับประชาชนที่มีอายุต่างกัน อาชีพต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน สมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในอำเภอบางบ่อต่างกัน รายได้ครอบครัวต่อเดือนต่างกัน ระยะเวลาที่อาศัยในเขต อบต.ต่างกัน และสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในอำเภอบางบ่อต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การตำบลเปรี้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๗๑}

วิลาลินี นามศรี ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐ คน พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า รู้สึกพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ เพราะมองว่า เป็นงานที่มีเกียรติ และได้ช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็มีบางส่วนที่มองว่าสวัสดิการและค่าตอบแทนยังไม่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น เช่น ข้าราชการส่วนกลาง ข้าราชการส่วนภูมิภาค ส่วนในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง สิ่งที่ต้องแก้ไขหรือปรับปรุงในการปฏิบัติงาน คือ ด้านปริมาณงานและความรู้รอบในการปฏิบัติงาน^{๗๒}

สมเกียรติ ศรีธรรมาธิคุณ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของชุมชนในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕-๖๐ ปี มีสัญชาติไทย จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ได้รับความรู้เรื่องสุขภาพจากสถานอนามัยและโรงพยาบาล และเรียนรู้เรื่องสุขภาพจากผู้มีประสบการณ์ ประชาชนชาวบ้านและผู้รู้ในชุมชนโดยลักษณะประเพณีและวัฒนธรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตเป็นบางเรื่อง ส่วนการเมืองมีผลต่อการประกอบอาชีพเป็นบางเรื่อง และใช้สิทธิการรักษาพยาบาลตามโครงการหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อสุขภาวะที่เพียงพอของประชาชน ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ รองลงมา คือ การเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และการปรับเปลี่ยนทัศนคติซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมทั้งทางตรงและ

^{๗๑} ทวีป คงเทียน: “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การส่วนตำบลเปรี้ง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๘)

^{๗๒} วิลาลินี นามศรี : “ประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์ (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๐)

ทางอ้อมสูงต่อสุขภาวะที่เพียงพอ ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ การเรียนรู้และพฤติกรรมผู้นำ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยอิทธิพลของการเรียนรู้ยังอ้อมผ่านพฤติกรรมผู้นำ การสร้างเครือข่ายและการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของชุมชนในเขตเศรษฐกิจชายแดน ประกอบด้วย ๑.) การเรียนรู้ โดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ ซึ่งการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและการเรียนรู้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน ๒.) พฤติกรรมสุขภาพ ประกอบด้วย การค้นหาปัญหาภาวะสุขภาพ ซึ่งครอบคลุมเรื่องอาหาร การออกกำลังกาย อารมณ์ อนามัยสิ่งแวดล้อม โรคภัยและอบายมุขโดยการจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินกิจกรรม การติดตามและประเมินผล ๓.) การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ได้แก่ การใช้อำนาจและบังคับใช้ การสังเกตและการใช้เหตุผลและการให้ข้อมูลและความรู้ ๔.) พฤติกรรมผู้นำ ประกอบด้วย พฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน พฤติกรรมผู้นำแบบสั่งการ พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน และ พฤติกรรมผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม ๕.) การสร้างเครือข่ายประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นสมาชิก การสร้างพันธกิจร่วม การพัฒนาความสัมพันธ์และการทำกิจกรรมร่วม^{๗๙}

อนันต์ ดือระ ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรในการให้บริการด้านการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลตะลูนัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมพบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล มีส่วนร่วมมากที่สุดและพบว่า การมีส่วนร่วมด้านทรัพยากรสาธารณสุขมีส่วนร่วมน้อยที่สุด กลุ่ม สาธารณสุขมีส่วนร่วมทุกด้านมาก ที่สุดและกลุ่มพนักงานเทศบาล มีส่วนร่วมรวมกันทุกด้านน้อยที่สุด^{๘๐}

สมหมาย หนูศรีแก้ว ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีสึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองปราบ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับมาก จึงมีผลให้การบริหารงานของ อบต. ช่วยพัฒนาตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อมีงบประมาณในการพัฒนาตำบลมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่กังวลเรื่องความโปร่งใส และยุติธรรมในการบริหารของ อบต. ในขณะที่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพหลัก รายได้ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และการเป็นสมาชิก

^{๗๙} สมเกียรติ ศรีธราธิคุณ, “การพัฒนาแบบการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของชุมชนในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย,” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒).

^{๘๐} อนันต์ ดือระ, “การมีส่วนร่วมขององค์กรในการให้บริการด้านการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลตะลูนัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ทางสังคม พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล^{๘๑}

พงศ์สถิตย์ คำมูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ศึกษาทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลเมืองเกาะสมุยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองเกาะสมุย ๑๒ ราย และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเกาะสมุยจำนวน ๔๐๐ ราย ผลการศึกษาพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งขอขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานของการจัดทำบริการสาธารณะ แม้ว่าขั้นตอนในการตัดสินใจและการประเมินผลจะอยู่ในระดับที่น้อยก็ตาม โดยครอบคลุมถึงกระบวนการตรวจสอบการจัดทำบริการสาธารณะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความจำเป็นและความต้องการพื้นฐานในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ถ้าประชาชนได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในการจัดทำบริการสาธารณะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ๓) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลเมืองเกาะสมุยที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการยังไม่เพียงพอ การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจมีอย่างต่อเนื่อง ปัญหาจากประชากรนอกพื้นที่ และ ความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละชุมชน ๔) ความสามารถในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองเกาะสมุย มีความพร้อมด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ สามารถจัดทำได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น^{๘๒}

นุทอง เนตรสว่าง ได้ศึกษาเรื่องประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น และเพื่อทราบถึงกระบวนการประชาสังคม มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผลของการวิจัยความเป็นประชาสังคมของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลยางน่อง พบว่า อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยในระดับมาก ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นประชาสังคมและผลของการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และในการวางแผนพัฒนา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางด้านการเมืองการบริหาร พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับน้อยสภาพโดยรวมของการมี

^{๘๑} สมหมาย หนูศรีแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองปราบ อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **การศึกษานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

^{๘๒} พงศ์สถิตย์ คำมูล , “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นประชาสังคม หากท้องถิ่นเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่านี้^{๘๓}

วารุณี พิมพา ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โครงการเมืองน่าอยู่ เทศบาลเมืองบ้านหมี่ จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ตามโครงการเมืองน่าอยู่ในโครงการทำความสะอาดในชุมชนระดับตำบล และ พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการเมืองน่าอยู่และความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เพศ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร เรื่องโครงการเมืองน่าอยู่ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการคัดแยกขยะในชุมชนอยู่ระดับตำบล และพบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโครงการเมืองน่าอยู่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการเมืองน่าอยู่ และความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ รายได้ การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ และเพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่ายังมีปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับต่ำ ประชาชนขาดความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการเมืองน่าอยู่ ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ ขาดการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานยังไม่ต่อเนื่อง^{๘๔}

พระอนุกุล ศรีปัจฉิม ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอมือเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านสาธารณสุข และด้านส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือด้านสาธารณสุข ภูมิทัศน์ ด้านสังคม ด้านการเมือง การบริหาร และด้านเศรษฐกิจ^{๘๕}

^{๘๓} นุทอง เนตรสว่าง, “ประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลยางเนิ้งอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

^{๘๔} วารุณี พิมพา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม : โครงการเมืองน่าอยู่ เทศบาลเมืองบ้านหมี่ จังหวัดอ่างทอง”, การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๕๕.

^{๘๕} พระอนุกุล ศรีปัจฉิม, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดหนองคาย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๐

สรุปว่า งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล คือ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการร่วมวางแผนพัฒนา โดยประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมด้านกระบวนการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมพัฒนา และ ด้านการเข้าร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมพัฒนา จึงจะทำให้การพัฒนาเดินหน้ามีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จในที่สุด ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ตามโครงการเมืองน่าอยู่ในโครงการทำความดี ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นประชาสังคม

ตารางที่ ๒.๒๕ งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิจัย	ผลการวิจัย
เอกภพ กองศรีมา (๒๕๕๐)	๑.ความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล ในมุมมองของคณะผู้บริหาร ๒.สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/สภาเทศบาล และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด
ทวีป คงเทียน (๒๕๕๐)	๑.การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็ริง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒.ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ลำดับที่ ๑ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ตามลำดับ
วิลาสินี นามศรี (๒๕๕๐)	๑.บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นว่า รู้สึกพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ ๒.เพราะมองว่า เป็นงานที่มีเกียรติ และได้ช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น
สมเกียรติ ศรีธาราธิคุณ (๒๕๕๒)	๑.การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลมีส่วนร่วมมากที่สุด ๒.การมีส่วนร่วมด้านทรัพยากรสาธารณสุขมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตารางที่ ๒.๒๕ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
อนันต์ ดือระ, (๒๕๕๐).	๑.การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลมีส่วนร่วมมากที่สุดและพบว่า การมีส่วนร่วมด้านทรัพยากรสาธารณสุขมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ๒.กลุ่ม สาธารณสุขมีส่วนร่วมทุกด้านมาก ที่สุด และกลุ่มพนักงานเทศบาล มีส่วนร่วมรวมกันทุกด้านน้อยที่สุด
สมหมาย หนูศรีแก้ว (๒๕๕๐)	๑.ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับมาก ๒.จึงมีผลให้การบริหารงานของ อบต. ช่วยพัฒนาตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อมีงบประมาณในการพัฒนาตำบลมากขึ้น
พงศ์สถิตย์ คำมูล , (๒๕๕๒).	๑.ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความจำเป็นและความต้องการพื้นฐานในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ๒.ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ถ้าประชาชนได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในการจัดหาบริการสาธารณะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม
นุทอง เนตรสว่าง, (๒๕๕๑).	๑.ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นประชาสังคมและผลของการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ๒. การพัฒนาทางด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และในการวางแผนพัฒนา
วารุณี พิมพ์า, (๒๕๕๕).	๑.การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการเมืองน่าอยู่และความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ๒. เพศ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร เรื่องโครงการเมืองน่าอยู่ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการคัดแยกขยะในชุมชนอยู่ที่ระดับต่ำ

ตารางที่ ๒.๒๕ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระอนุกุล ศรีปัจฉิม, (๒๕๕๐)	๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านสาธารณสุข และด้านส่งเสริมการศึกษา และวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ๓. เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านสาธารณสุข โภค ด้านสังคม

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่ อำเภอยะบือ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables)

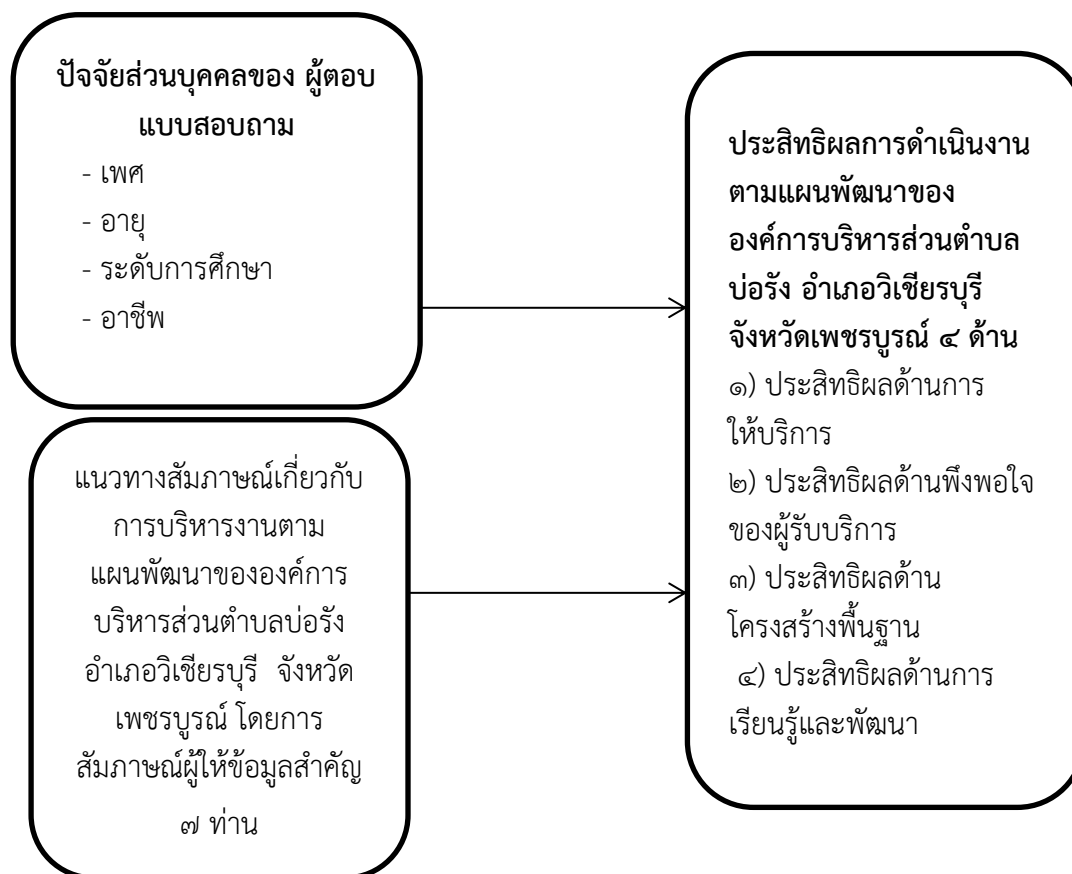
ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือคือข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือการบริหารงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อไร่ อำเภอยะบือ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของ Kaplan and Norton ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) ประสิทธิภาพด้านให้บริการ ๒) ประสิทธิภาพด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ๓) ประสิทธิภาพด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๔) ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และพัฒนา^{๘๖}

^{๘๖} Robert, S. Kaplan; & David, P. Norton., **The Balanced Scorecard**: Measures that Drive Performance. Massachusetts: Harvard Business (1996).

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย